

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Haziran 2022, Cilt: 1, Sayı: 2, ss.310-347

June 2022, Volume: 1, Issue: 2, pp.310-347

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 19 Nisan 2022 / 19 April 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 16 Mayıs 2022 / 16 May 2022

Makale Yayım Tarihi / Publication Date : 30 Haziran 2022 / 30 June 2022

Makalenin Başlığı / Article Title

Devlet Sponsorluğunda Terörizm: Vekâlet Savaşlarında Terör Örgütleri (PKK/PYD Örneği)

State-Sponsored Terrorism: Terrorist Organizations in Proxy Wars (PKK/PYD Case)

Yazar(lar) / Writer(s)

Hakkı Bahadır ÖZTÜRK

Atf Bilgisi / Citation:

Öztürk, H.B. (2022). Devlet Sponsorluğunda Terörizm: Vekâlet Savaşlarında Terör Örgütleri (PKK/PYD Örneği). *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 1(2), ss.310-347, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.11>

Öztürk, H.B. (2022). State-Sponsored Terrorism: Terrorist Organizations in Proxy Wars (PKK/PYD Case). *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 1(2), pp.310-347, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.11>

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği
Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı 5387. Cadde
No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

Telefon/Telephone: +90 312 441 11 50

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

DEVLET SPONSORLUĞUNDA TERÖRİZM: VEKÂLET SAVAŞLARINDA TERÖR ÖRGÜTLERİ (PKK/PYD ÖRNEĞİ)

Hakkı Bahadır ÖZTÜRK*

ÖZET

PKK ve PYD Terör örgütlerinin varlıklarını sürdürebilmelerinde belirleyici etkenlerden birisinin aldıkları dış destek olduğuna dair yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Bununla birlikte verilen desteğin örgütlerin dönüşümündeki rolü eksik bırakılmıştır. Oysa hibrit savaş yöntemlerinden vekâlet savaşları ve devlet sponsorluğunda terörizm (DST) kapsamında destek alan yapıların bir değişim yaşamaları ve bunun sonucunda ortama uyum sağlama sürecinden geçmeleri beklenmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, vekâlet savaşlarında terör örgütlerinin kullanılmasını, sponsorluğun ötesinde bir noktaya konumlandırarak örgütlerin dönüşümlerine olan etkisini gün yüzüne çıkarmaktır. PKK ve PYD'nin tarihsel düzlemde geçirdikleri aşamalar incelendiğinde devletlerin verdikleri desteğin örgütlerin kapasiteleri ve dönüşümleri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Hibrit Savaş, Vekâlet Savaşları, Devlet Sponsorluğunda Terörizm, PKK, PYD.*

STATE-SPONSORED TERRORISM: TERRORIST ORGANIZATIONS IN PROXY WARS (PKK/PYD CASE)

ABSTRACT

There is a widespread belief that external support is one of the determinants in the PKK and PYD Terrorist Organizations' survival. However, the role of the support in the transformation of organizations has not been studied. Structures that receive support within the scope of proxy wars and state-sponsored terrorism (DST), which are among the methods of hybrid warfare, are expected to undergo a change and go through the process of adapting to the environment. In this context, the aim of the study is to position the use of terrorist organizations in proxy wars beyond sponsorship and to reveal its effect on the transformation of organizations. When the historical stages of the PKK and PYD are examined, it is concluded that the degree of support provided by the states determines the capacities and transformations of the organizations.

Keywords: *Hybrid Wars, Proxy Wars, State-Sponsored Terrorism, PKK, PYD.*

* Doktora Öğrencisi, Milli Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü, bahadir@bilkent.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5338-5002

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 19 Nisan 2022 / 19 April 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 16 Mayıs 2022 / 16 May 2022

GİRİŞ

Son dönemlerde silahlı çatışmaların doğasının; bilgi ve bilişim ağının etkili olduğu, yeni teknolojilerin kullanıldığı, gizli ve asimetrik yöntemlerin birleştirilerek gri bölgede uygulandığı postmodern bir görünüme evrildiği iddia edilmektedir (Ehrhart, 2017, ss.271-272). Bununla birlikte Weber'in sınırları belirlenmiş bir alan dâhilinde güç kullanma meşruiyetini tekelinde bulduran devlet yaklaşımı (Ergüngör, 2017, s.464) devlet dışı aktörlerin meydan okumasıyla aşınmaktadır. Her ne kadar devletler eşitler arasında birinci olma (*primus-inter pares*) konumunu korusa da uluslararası uzmanlık kuruluşları, çok-uluslu veya uluslar-aşırı şirketler, siyasal nitelik taşıyan hükümetler-aşırı kuruluşlar ve hükümetler-dışı uluslararası kuruluşlar (Sönmezoglu, 2019, s.46) devletler arasındaki ilişkilerin boşluklarını doldurma kapasitesine sahip hale gelmişlerdir. Sayılanların yanı sıra Devlet Dışı Silahlı Aktörler (DDSA), kapasitelerini artırmalarına vesile olan küreselleşmenin de etkisiyle yetenek devrimi yaparak (Cha, 2000, s.394) devletlerin uluslararası güvenlik politikalarının hem öznesi hem de nesnesi olma rolünü çalmak için adaylar arasına girme fırsatını yakalamıştır.

DDSA; devlet yapısının ve işleyişinin dışında kalan, sınırlar arasında geçiş yapabilen, kendilerince belirledikleri amaçları olan ve az ya da çok bir insan grubunu etkileme başarısı gösterebilen yapılardır (Josselin and Wallace, 2001, s.3). Devletler zayıfladıkça DDSA'lar askerî gücü sistemli bir şekilde yürütebilme kapasitesine sahip olmakta üstelik bazen göreceli olarak devletlerden daha güçlü hâle gelebilmektedir (Vinci, 2008, s.299). Geçmişte yaşanan ayaklanmaların izlediği yöntemlerden geleceğin ayaklanmalarının karakteristiklerinin izini süren Beckett (2005, ss.22-36), DDSA'ların ateş gücünün neredeyse zayıf ve başarısız devletlerin kapasitesine eriştiğini, yüksek ve karmaşık teknolojik silah sistemlerini kullanma yeteneğine kavuştuğunu iddia etmektedir. Bununla birlikte DDSA'ların hayatta kalma şanslarının hâlen dış desteğe bağlı olduğu düşünülebilir.

Bu düzlemde devlet ve DDSA'ların çatışma sahalarındaki iş birliği hibrit savaş kavramını akıllara getirmektedir. Hibrit savaş kavramının Hoffman'a (2007, s.29) ait olan öncül tanımlarından birisi "içerisinde konvansiyonel güç, düzensiz taktikler ve oluşumlar ile şiddet, zorlama ve kriminal kargaşa içeren terörist faaliyetleri de barındıran bir savaş yöntemi" şeklindedir. Tanımda geçen düzensiz oluşumlar; terör örgütleri, milisler,

paramiliter unsurlar, suç örgütleri, özel askerî güvenlik şirketleri, yabancı savaşçılar, savaş ağaları, paralı askerler, bilgisayar korsanları ve yalnız kurtlar gibi çok sayıda asimetrik çatışmanın aktörleridir. Sayılanlar arasında, küresel ölçekte başlatılan savaşın hedefindeki terörizmin ve onun vücut bulduğu terör örgütlerinin, yüksek seviyeli bir güvenlik sorunu olarak ciddiye alınmasını gerektiren bir önceliği vardır.

Küresel Terörizm Veritabanının (Global Terrorism Database) istatistikî verilerine göre, terörizmin 2014 yılında zirve yapmasının ardından gerek olay gerekse kurbanların sayısında azalan bir eğilim gösterdiği anlaşılmaktadır. Buna rağmen sadece 2019 yılında dünya çapında meydana gelen 8.500 terör olayında 20.300'den fazla insan hayatını kaybetmiştir. Verilerden elde edilen diğer bir sonuç, etnik kimliklerden ve radikalleşmeden beslenen terör eylemlerinden kaynaklanan ölüm sayısında artış olmasıdır (START, 2019). Bu tespitle etnik temelli ayrılıkçı ideolojiden beslenen PKK (Partiya Kakerên Kurdistanê / Kürdistan İşçi Partisi) ve PYD (Partiya Yekîtiya Demokrat / Demokratik Birlik Partisi) terör örgütlerinin uluslararası konjonktürdeki kırılmalara organizasyonel uyum sağlamaları ve devletler arasındaki ilişkilerde boşlukları doldurmaları durumunda Orta Doğu ve özelinde Türkiye açısından güvenlik sorunu olmaya devam etmeleri beklenmektedir.

Hâlihazırda kırılğan durumdaki PKK ve PYD'nin varlıklarını sürdürebilmek için diğer DDSA'lara benzer şekilde özerk olarak hüküm süreceği topraklara sahip olma ve bu topraklardaki demografik yapıyı ilkel de olsa devletimsi (*proto-state*) bir yapıyla yönetebilecek bir örgütlülüğe dönüşmeye ihtiyaçları vardır (Lia, 2015, s.36). Bu ihtiyacı karşılayabilecek yöntem ise hibrit askerî strateji olarak gözükmektedir (Yeşiltaş ve Duran, 2018, s.26). Bu düzlemde bir devletin sponsorluğunu elde etmek veya bir devletin vekil savaşçısı olmak başarılı olmak için umut vaat eden seçenekler arasındadır.

Bu düzlemde, çalışmada PKK ve PYD Terör Örgütleri'nin dönüşümünde vekâlet savaşları ve Devlet Sponsorluğunda Terörizm (DST) kapsamında sağlanan dış desteğin rolü tartışılmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın öncelikli amacı, DST ve vekâlet savaşlarının karakteristikleri arasında bir bağ kurmaktır. Sonrasında PKK ile PYD'ye sağlanan dış desteğin örgütlerin dönüşümündeki etkisini tarihsel düzlemde gün yüzüne çıkarmak ve DST ile vekâlet savaşlarının karakteristiklerinin izini sürmektir.

Nihayetinde bu izi anlamının terör örgütleri ile mücadelenin strateji ve taktiğini belirlemek için bir zemin oluşturacağına inanılmaktadır.

Amaçları doğrultusunda çalışmanın birinci bölümünde, DST ve vekâlet savaşının temelinde yer aldığı düşünülen hibrit savaşın çerçevesi çizilmeye gayret edilmiştir. Bu çerçeve ikinci ve üçüncü bölümlerde DST ve vekâlet savaşlarının karakteristiklerini aydınlatmak maksadıyla kullanılmıştır. Bu bölümlerden elde edilen çıkarımın somutlaştırılmasına yönelik olarak dördüncü bölümde PKK ve PYD'nin tarihsel süreçlerinde geçirdiği aşamalar örnek olay kapsamında değerlendirilmiştir. Sonuç bölümü ise bu kapsamda yapılan değerlendirmelere ve gelecekte yapılacak çalışmalara yönelik önerilere ayrılmıştır. Çalışmada literatür taraması yapılarak nitel yöntem kullanılmıştır.

1. HİBRİT SAVAŞ

İçinde yaşadığımız günler dijitalleşmeyi odak alan 4'üncü Sanayi Devriminin ilk yıllarına karşılık gelmektedir (Kılıç ve Alkan, 2018, s.32). Her sanayi devriminin insanlık tarihinde büyük dönüşümler yarattığı bilinmektedir. İnsanlık bu geçişleri yaşamının her alanında hissetmiştir ve savaş da sosyal hayatın bir olgusu olarak bu alanların dışında değildir. Savaş üzerine çalışan hemen her akademisyenin atf yaptığı Prusyalı teorisyen Clausewitz'in (2018, s.689) "her çağın kendisine ait bir savaş konsepti vardır" sözü bu değişime vurgu yapmaktadır. Değişen karakteriyle savaşla ilgili yeni kavramlar üretilirken sahada savaşın nereye evrileceğinin öngörülmesine dair çabalarda da dikkat çekici bir artış göze çarpmaktadır.

Bu doğrultuda son yıllarda yapılan akademik çalışmaların tasvir ettiği savaş ve çatışma ortamlarının genel karakteristiklerinin çok geniş bir yelpaze oluşturduğu anlaşılmaktadır. Devletlerden devlet dışı aktörlere, askerden çocuk teröristlere, simetriden asimetriğe, konvansiyonelden konvansiyonel olmayan yöntemlere, geniş arazilerden meskûn mahallere, kendi iradesini rakibe kabul ettirmekten rakibin siyasal yapısını değiştirmeye, silahlı çatışmadan ekonomik yaptırımlara kadar geniş bir spektrumda çalışılmaktadır. Değişkenlerin birbirleriyle farklı şekillerde eşleştirilmesi durumunda her kombinasyon için yeni kavramlara ve her biriyle başa çıkabilmek için yöntemler geliştirilmesine ihtiyaç doğmaktadır. Bu güçlüğü aşabilmek için hibrit savaş şemsiye bir kavram olarak savaşla ilgili diğer kavramlar arasında öne çıkmaktadır.

1.1. Hibrit Savaşın Kavramsal ve Tarihsel Çerçevesi

Hibrit savaş, hibrit tehditlerin yarattığı güvenlik sorununu ve bu sorunla mücadeleyi işaret etmektedir. Hibrit tehditten siyasal amaçların elde edilmesi için konvansiyonel kuvvetlerle iç içe geçmiş düzensiz taktiklerin, terörizm ve hukuk dışı davranışların eş zamanlı olarak uygulamaya konulması anlaşılmaktadır (Hoffman, 2019). Josan ve Voicu (2015, s.50), bu tehditlere hedef ülkede şiddet ve kaos yaratılmasını, siber savaş yöntemlerinin kullanılmasını, medyadan ve ekonomik uygulamalardan faydalanılmasını da eklemektedir. NATO Dönüşüm Komutanlığı 2011 yılında yayınladığı raporda hibrit tehdidi “terörizm, göç, korsanlık, yolsuzluk, etnik çatışma gibi geniş bir alanda yer alan çok çeşitli düşmanca koşul ve faaliyetleri kapsayan şemsiye terim” olarak tanımlamaktadır (Bachman ve Gunneriusson, 2015, s.79). Aynı raporda, hibrit tehdidin sadece asimetrik veya devlet dışı bir araç olmadığı, açıktan güç kullanımının tercih edilmediği çok sayıda nedene bağlı olarak devletlerin de hibrit tehditlere başvurduğu ifade edilmektedir.

İki güç kaynağının bir arada bulunması anlamındaki hibrit teriminin (TDK, 2002), politik amaçların elde edilmesinde kullanılan bir araç olarak tanımlanan savaşın (Clausewitz, 2018, ss.29-48) önüne getirilmesiyle üretilen hibrit savaşın en basit şekliyle “farklı güçleri kullanarak politik hedefleri başarma aracı olduğu” sonucuna varılabilir. Bu sonuç Mansoor’un (2012, s.2), “ortak bir politik amacı başarmayı hedefleyen hem devleti hem devlet dışı aktörleri içeren, konvansiyonel askerî kuvvetler ile gerillalar, asiler ve teröristler gibi düzensiz güçlerin bileşiminin içinde yer aldığı çatışma” şeklindeki hibrit savaş tanımıyla örtüşmektedir.

Hibrit savaş, Hoffman’ın (2007, s.35) Hizbullah’ın 2006 yılında İsrail’e karşı uyguladığı gerilla ve konvansiyonel taktiklerin karışımını tarif etmek amacıyla kullanmasıyla tanınır olmuştur. Bununla birlikte savaşın tarihsel sürecinde hibrit savaşın yeni bir savaş türü olmadığı ancak kavramlaştırılmasına yönelik çalışmaların içinde bulunduğumuz yüzyılın başlarına denk geldiği söylenebilir.

Mansoor (2012, s.2) hibrit savaşın tarihsel başlangıcını M.Ö. Beşinci Yüzyıldaki Peloponez Savaşı’na götürmektedir. Johnson (2018, s.2) ise hibrit savaşın tarihini Amerikan Devrimi’nden başlatırken Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı Devleti topraklarında İngiliz destekli “Haşimi Ayaklanması”nı diğer bir hibrit savaş örneği olarak sunmaktadır. İkinci

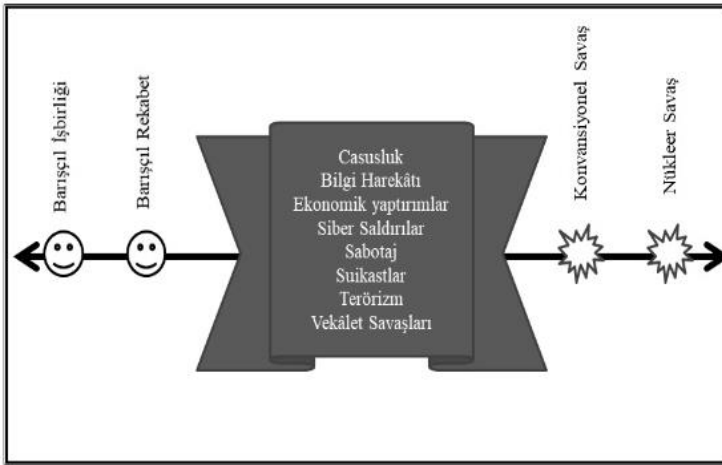
Dünya Savaşı'nda Almanların işgali sonrası Rusların direnişi hibrit savaşın başka bir örneğini oluşturmaktadır. İkmal yollarının kesilmesi, Alman iletişim ve komuta-kontrol sistemlerine sabotajlar yapılması, pusu ve taktik akın gibi gerilla yöntemlerinin uygulamaya sokulması gibi konvansiyonel olmayan yöntemleri uygulayan partizanlar, Rus düzenli birliklerinin savunmadaki direnişini güçlendirmiştir (McCulloh ve Johnson, 2013, s.29).

İkinci Dünya Savaşını takip eden Soğuk Savaş döneminde Fransa'nın Hindicini ve Cezayir'deki tecrübeleri, Mao'nun Japonya'ya karşı uyguladığı gerilla harbi ve Vietnam Savaşı'ndaki Vietnamlıların taktikleri hibrit savaşı çağrıştırmaktadır (Mansoor, 2012). Yakın dönemde ise 2006 yılındaki İsrail-Hizbullah savaşı, 2008 yılında Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesi ve 2014 yılında Kırım'ı ilhakı ile 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı hibrit savaşın örnekleri olarak gösterilebilir (Bingöl, 2017).

1.2. Hibrit Savaşın Unsurları

Devlet ve DDSA'lar, fiziksel, psikolojik ve zihinsel alanlarının içinde yer alan unsurların oranlarıyla oynayarak savaşın doğasını değiştirme ve çok yönlü mücadele türlerini planlama ve uygulama tercihlerine sahip olmaktadır. Doğrudan kuvvet ve şiddet kullanmanın maliyetinden kaçınmak, kamuoyunun tepkisini azaltmak ve uluslararası hukuk kurallarının etrafından dolaşmak üzere oluşturulan bu kombinasyonlar teknolojinin vektörel bileşkesiyle yeni sayılabilecek çatışma alanları yaratmaktadır. Savaş ve barış arasındaki bu alan gri bölge olarak tasvir edilmektedir (Macarthy, Venable ve Moyer, 2019, s.5).

Şekil 1. Gri Bölge'nin Karakteristik Yapısı (Kaynak: McCarthy vd. 2019, s.5)

Gri bölgenin içinde yer alan çatışma yöntemleri geleneksel yöntemlere eklemlendiğinde hibrit savaşın karakteristiği daha belirgin hâle gelmektedir. NATO Research Paper’da, hibrit savaşın unsurları şöyle sıralanmaktadır (Jacobs ve Lasconjaras, 2015, ss.2-3):

- Asker ve sivil ayrımı bulanıklaşmaktadır.
- Çoğu analist kavramı; askeri güç, teknoloji, hukuk dışılık, terörizm, ekonomik baskı, insani ve dinî araçlar, istihbarat, sabotaj gibi geniş bir spektrumda ele almaktadır.
- Aktörler, çoğunlukla devlet dışı aktörler milis, kriminal gruplar ve teröristler olmaktadır.
- Zaman zaman devletler de açık ve örtülü operasyonlardan faydalanarak hibrit alanı kullanmaktadır.
- Fiziksel alan dışında modern medya araçları da kullanılmaktadır.
- Genellikle bu aktörler devletler tarafından sponsor-müşteri ilişkisi veya vekâlet ilişkisi içinde desteklenmektedir.

Hibrit savaşın kavramsal ve tarihsel çerçevesi ile unsurları arasında kurulan bağ üzerinden özellikle Soğuk Savaş döneminde ve sonrasında vekâlet savaşları ile DST’nin bir araç olarak önem kazandığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda devletlerin nükleer ve konvansiyonel savaşa varmadan hasımlarına iradelerini kabul ettirmek üzere tercih ettikleri bu iki araç arasındaki çizginin belirgin hâle getirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

2. VEKÂLET SAVAŞLARI

Hibrit savaşın unsurlarından biri olarak vekâlet savaşlarının hem sahada hem de akademik araştırmalarda önemli bir yeri vardır. Deutsch (1964, s.102), Soğuk Savaş döneminde yaşanan vekâlet savaşlarını tanımlarken iki devletin dış politika hedeflerini gerçekleştirmek üzere üçüncü bir devletin topraklarında mücadele ettiğine dikkat çekmektedir. Üstelik bu mücadele, topraklarında bir iç çatışma varmış maskesi altında o devletin insan gücü ve kaynakları tüketilerek yapılmaktadır.

2.1. Vekâlet Savaşlarının Kavramsal ve Tarihsel Çerçevesi

DDSA'leri ihmal ettiği için eleştirilen Deutsch'un tanımından sonra vekâlet savaşlarının genel kabul görmüş bir tanımına ulaşmak mümkün olmamıştır. Bununla birlikte politika hedeflerini veya stratejik çıkarları gerçekleştirmek üzere dolaylı çatışma aracı olması (Mumford, 2013, s.40), devlet veya DDSA'lerin dâhil olduğu üçüncü grupları içermesi (Groh, 2019, s.29), patron-vekil arasında gizli bir anlaşmanın yapılması (Rondeaux ve Serman, 2019, s.20) gibi ortak özellikler üzerinden kavramlaştırma çalışmaları mevcuttur. Rondeaux ve Serman (2019, s.26) vekâlet savaşlarını, "silahlı çatışmaya giren devletlerin anayasal düzeni dışında kalan düzensiz veya konvansiyonel üçüncü güçleri dolaylı veya dolaysız olarak desteklemesi" olarak tanımlamaktadır.

Vekâlet savaşlarına hibrit savaşlar gibi tarihin her döneminde rastlanmakla birlikte özellikle Soğuk Savaş döneminde çokça şahit olunmaktadır (Brewer, 2011, s.137). İki-kutupluluk üzerine kurulan güç dengesi ve karşılıklı mahvolma stratejisi nedeniyle süper güçler doğrudan karşı karşıya gelmekten çekinmişler ve dolaylı yaklaşımları devreye sokmuşlardır. Sovyetler Birliği İkinci Dünya Savaşı sonrasında Angola'da, Somali'de, El Salvador'da yaşanan iç savaşlarda diğer süper güç ABD karşısında vekâlet savaşlarının asli aktörü olarak yerini almıştır (Oğuz ve Çelik, 2018, ss.44-68). İlginç bir şekilde bu dönemde öne çıkan Rusların vekâlet savaşları tecrübesi, 17. yüzyıl ile Rus Devrimi'nin gerçekleştiği 1917 yılı arasında hüküm süren Romanov Hanedanlığı zamanından izler taşımaktadır. Ruslar o dönemde düzenli ordu içinde görev verdikleri Kazaklardan düzensiz aktörler olarak da faydalanmışlardır. Doğu Avrupa'da Rusların dâhil olduğu çok sayıda vekâlet savaşına rastlamak mümkünse de günümüzde Ukrayna'nın Donbas bölgesi yüksek profilli bir örnek oluşturmaktadır (Fox, 2019, s.4).

SSCB'nin 1979 yılında Afganistan'ı işgali sonrasında ABD, Suudi Arabistan ve Pakistan'ın Afgan mücahitleri vekil olarak kullanmasıyla savaşın seyrini değiştirmeleri (Groh, 2019, ss.63) vekâlet savaşlarının çekiciliğini artırmıştır. İran'ın da 1980'lerden itibaren vekil savaşçılar kullanan devletlere dâhil olduğu anlaşılmaktadır. İran, farklı coğrafyalarda Hizbullah'ı, Irak'ta Haşdi Şabi'yi, Yemen'de Husileri, Filistin'de İzzettin El-Kassam Tugayı'nı, Suriye'de Fatimiyyun Tugayı'nı vekil savaşçılar olarak kullanmaktadır. ABD'nin, DEAŞ'a karşı vekil savaşçıları Irak Güvenlik

Kuvvetleri, Filipin Savunma Güçleri ve Suriye’de PYD/YPG terör örgütüdür. Rusya Federasyonu’nun vekil savaşçıları ise Ukrayna’da Donesk ve Lugansk Halk Milisleri, Suriye’de Suriye Rejim Güçleri ve Çeçenlerden teşkil edilen askerî polis teşkilatıdır (Fox, 2019, s.3). Sayılan örneklerin çoğunda vekâlet savaşlarına ev sahipliği yapan toprakların güçsüz, başarısız veya çökmüş devletlere ait olduğu dikkat çekmektedir.

2.2. Vekâlet Savaşlarının Genel Karakteristiği

Vekâlet savaşlarında da taraflar geleneksel savaşa benzer şekilde politik hedeflerini gerçekleştirmek ve çıkarlarını korumak istemektedir. Ancak vekâlet savaşlarında üçüncü veya daha fazla tarafın vekilliğini yaptığı aktörle benzer ya da farklı bir hedefi vardır ve bu doğrultuda paydaş olarak sahaya dâhil olmaktadır (Pfaff, 2017, s.311). Dolayısıyla sahada yarattığı asimetrik etkiyle vekilin başarısı, doğrudan veya dolaylı olarak vekilliğini yaptığı aktörün de başarısını etkilemektedir.

Stratejik seviyede vekil savaşçıların kazanımları asli aktörün gayretleri ile anlam ifade etmektedir. Vekil savaşçı, asli aktör dış politikada kazandığı sürece politik amaçlarına ulaşmaktadır. Bu karşılıklı etkileşim, vekil savaşçıyı sürekli başarılı eylem yapması yönünde motive etmektedir. Pazarlığın veya sözleşmenin başarısı buna bağlıdır. Kulvardaki zayıf ata kimse para yatırmak istemediği için vekiller eylem kapasitelerini nihayetinde sahadaki başarılarını artırmak için sürekli çaba göstermek durumundadır.

Kendisine umut bağlanan vekil savaşçıları, bir devletin düzenli güçleri olabileceği gibi hibrit savaşın altında sayılan özel askerî şirketler, teröristler, ayaklanmacılar, organize suç örgütleri, yabancı savaşçıları, etnik veya dinî temelli sosyal gruplar veya gerillalar gibi düzensiz güçler de olabilmektedir (Rauta, 2020, s.5). Bu aktörlerin varlığı aynı zamanda yapılarının, taktiklerinin, kullandıkları silahların, harp araç ve gereçlerinin farklılığını çatışma alanına taşımaları anlamına gelmektedir. Öngörülemeyen düşmanın varlığı ve bilinmezlik Clausewitz’in savaşta sürünme düşüncesinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır (Clausewitz, 2018, s.90-92).

Savaşta sürünmenin üstesinden gelebilecek olanlar başta liderler olmak üzere savaşanlardır. Çünkü savaşın en önemli unsuru insandır. İnsan iradesinin boyutu ve motivasyonu çatışmaların gidişatını önemli ölçüde etkilemektedir (Williams, 2008, s.8). İradenin kaynağı ise insanların inançları, değerleri ve geçmişidir. Vekil savaşçıları siyasi hedeflerine ne

kadar motive olmuşlarsa dirençlerinin o oranda artması beklenmektedir. Asli aktörün vekil savaşçılar için önerdiği politik zaferin getirisi, aralarındaki bağın dayanıklılığını belirlemektedir (Fox, 2019, s.12). Bu düşünceyle vekil olarak kullanılan özel şirketler, savaş ağaları, suç örgütleri veya yabancı savaşçılar gibi politik hedeflere bağlılığı az ancak ekonomik kazanç arzuları çok olan aktörlerin uzayan çatışma süreçlerinde vazgeçmeye daha fazla temayül gösterecekleri sonucuna varılabilir.

Kamuoyunun tepkisinden kaçınmak, kendi askerlerinin zayıflığını engellemek, savaşın maliyetini azaltmak veya bir başarısızlık halinde duyulacak utançı yaşamamak için vekâlet savaşları tercih edilebilir (Mumford, 2013, s.41). Önemli bir diğer neden ise Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın 2/4. maddesinin devletlerin kuvvet kullanımını yasaklamasıdır. Devletler ne kadar güçlü olsalar da uluslararası hukuka uygun kararlar almayı tercih ederek meşruiyeti aramaktadır. Buna karşın vekâlet savaşları devletlerin silahlı kuvvetlerinin uymak zorunda oldukları savaş hukuku kurallarının dışında bir alana taşmaktadır. Bu nedenle asli aktörler, vekil savaşçıların işlediği suçlardan sorumlu tutulmamak için verdikleri desteği çoğunlukla açıklamaktan kaçınmaktadır (Pfaff, 2017, s.349).

Vekil savaşçılar çatışma yöntemlerini ve eylem sistematiğini asli aktörden temin ettikleri harp silah-araç-gereçler, mühimmat ve askerî teknolojik ürünlerle geliştirmektedir (Mumford, 2013, s.64). Akit yaptıkları aktörlerin teknolojik gelişmişlikleri vekil savaşçılarda kapasite artışına neden olmakta vekil savaşçıların iş bölümü ve uzmanlık alanlarındaki değişimi yapılarına da sirayet etmektedir. Bu farklılaşma vekil savaşçıların gerilla tarzı eylemlerden paramiliter ve kısmen konvansiyonel çatışma yöntemlerine kadar geniş bir perspektifte eylem yapabilmeleri anlamına gelmektedir.

Ayaklanma amacıyla olan ve kendi sistematiğini uygulayan vekil savaşçılar için devleti ele geçirmek veya devletimsi bir hâle gelmek büyük ödül anlamına gelmektedir (Williams, 2008, s.13). Politik arzularını ve ideolojilerini gerçekleştirmek üzere hareket eden vekil savaşçılar, kontrol ettikleri bölgelerde kendilerince yeni yönetimler tesis etme, meşru otoritenin varlığını ve etkinliğini zayıflatma amaçındadır (Ahram, 2011, s.135). Bu bölgelerde yaşayan halkın etnik, dini, mezhepsel ve ideolojik kimlikleri bu anlamda büyük önem kazanmaktadır. Halkın desteği vekil savaşçılara fiziksel emniyet, istihbarat, lojistik ve psikolojik destek sağlamaktadır.

Zaman, mekân ve amaçlar arasında yaşanan etkileşimler vekâlet savaşlarının karakteristikleri üzerinde rol oynayabilmektedir. Bununla birlikte ortak özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Fox 2019, s.5):

- Vekâlet bağı tarafların çıkarları ekseninde kurulur, bu birliktelik daha sonra askerî alanda birlikteliğe dönüşür, askerî hedeflerde buluşulur.

- Vekâlet ortamları, bir/birkaç aktör ile bir/birkaç vekil arasındaki ilişkiye dayanır. Kazanılan savaşlar iş birliğini hızlandırırken kaybedilen savaşlar asli aktör-vekil arasındaki ilişkiyi zayıflatır.

- Vekâlet ilişkisi etkileşimli ve sömürücüdür, ilişkinin sınırlı bir süresi vardır. Vekil ilişkisinin durumu öznel ve gözlemciye göre değişiklik gösterir.

- Vekâlet ilişkisinin tarafları zaman zaman kapris içeren davranışlar sergileme eğiliminde olduklarından taraflar her zaman diğerinin dürüstlüğünü gözlemleme eğilimindedir. Siyasi, stratejik ve operasyonel kararların bazıları, taktik düzeyde meydana gelen belirgin veya açık bir değişiklikle alınmaz.

- Vekâlet savaşları, herhangi bir savaş türüne özgü değildir ancak savaş sürecinde bu türlerden herhangi birinde faaliyet gösterebilir.

- Bir vekâlet (asli aktör-vekil) ilişkisi; vekil kendi başına ayakta duracak kadar güçlendiğinde, vekil iş birliği içinde olduğu devlet dışında başka aktörler tarafından güçlendirildiğinde veya harekete geçirildiğinde, vekil iş birliği içinde bulunduğu devletin belirlediği hedeflere ulaştığında değişikliğe uğrayabilmektedir.

3. DEVLET SPONSORLUĞUNDA TERÖRİZM

Devletlerin savaşa varmayan rekabetlerinde kullanıldığında gri bölgede kalan terörizm bu bakış açısıyla hibrit savaşın yöntemlerinden birisi olarak belirmektedir. Küçültücü (pejorative) bir anlam içermesi, içinde ideolojik ve politik bir amaç barındırması, her türlü ahlâk ve hukuk kurallarının dışında kalması gibi gerekçelerin terörizmin tanımlanmasını güçleştirdiği söylenebilir (Hoffman, 2006, ss.20-34). Bununla birlikte Schmid ve diğerlerinin 109 farklı terörizm tanımı üzerinden yaptığı çalışmada şiddet, siyasal hedefler, korku, tehdit, psikolojik etkiler, kurban-hedef farklılığı ve sistematik oluşu gibi unsurlar öne çıkmaktadır (Schmid,

2011, s.74). Bu unsurlardan bir kısmını içeren Arend ve Beck'in (1994, s.163) terörizm tanımı “politik amaçlara ulaşabilmek amacıyla hedef grubu korkutma niyetiyle şiddet kullanma veya tehdidi” şeklindedir.

Politik amaçların peşinden koşan ayaklanmacılar gibi teröristlerin başarılarının da zaman, saha, destek ve meşruiyet olarak sıralanan dört faktöre bağlı olduğu ifade edilebilir. Destek olmadan çok az terörist örgüt ayakta kalabilir. Destek sadece silah, mühimmat, yiyecek ve su gibi ihtiyaçların karşılanmasıyla sınırlı olmayıp aynı zamanda örgütün meşruluğu açısından da önemlidir (Kiras, 2019, ss.186-191). Halkın akvaryum, gerillanın ise balıkla açıklandığı bir metafor da iç desteğin öneminden söz edilebilir. Ancak küresel veya uluslararası terörizm olgusu devreye girdiğinde devletler ve devlet-dışı aktörlerin dış desteği genişleyerek denizleri, çok sayıda farklı ideoloji, yöntem ve kapasiteye sahip olan terör örgütleri ise çeşitlenen balık türlerini temsil edecektir.

Bu doğrultuda devlet destekli terörizm “terörist gruplara şiddet kullanmaları, politik faaliyetlerini artırmaları ve yapılarını korumaları amacıyla bir hükümetin bilinçli ve kasıtlı olarak yaptığı yardım” olarak tanımlanmaktadır (Byman, 2005, s.10). Murphy (1989, s.33) devletlerin terör örgütüne yaptığı yardımları on iki kategoride incelemektedir. Bu kategoriler; devlet terörizmi, doğrudan destek, istihbarat desteği, eğitim desteği, diplomatik destek, ileri teknoloji desteği, silah ve patlayıcı desteği, ulaşım desteği, kendi topraklarını kullanma desteği, mali destek, örtülü destek, söylem içeren destek şeklinde sıralanmaktadır. Böylece devletlerin ne amaçla terörizmi desteklediği ve desteğin ölçüsü mücadele ortamının karakteristiğini belirleyen temel bileşenler hâline gelmektedir.

Devlet destekli terörizmde, desteğin yoğunluğu kriter olarak alındığında dört farklı düzeyden söz etmek mümkündür. Devletin terör örgütüne sponsor olması, devletin terör örgütünü desteklemesi, devletin terör örgütüne tolerans tanınması desteğin derecesine göre ilk üç sırada yer almaktadır. Dördüncüsü ise devletlerin terör örgütlerine olan kayıtsızlığıdır. Bu düzeyde devlet terörist örgütlere tolerans göstermemekte, desteklememekte veya sponsor olmamaktadır ancak mücadele de edememektedir (Beck and Clark, 1994, s.164).

Sponsor olduğu durumlarda devletler; gayriresmî ajanlar, paralı askerler, paramiliter güçler, suç örgütleri, silahlı çeteler gibi kendisine

doğrudan bağlı olmayan yapılar vasıtasıyla terörist örgütlerini desteklemektedir. Terör eylemlerini bizzat kendisi kontrol etmekte, silahlandırmakta ve teçhizat yardımı yapmaktadır (Casse, 1989, s.598). Bu kapsamda terörizm, dış politika aracı olarak faydalı ve tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir. Fayda-zarar dengesi gözetilerek kullanılan “bu gizli silah, fanatizme dayalı ve ayırım gözetmeden yapılan bir şiddet eyleminden daha çok belirlenmiş bir amacı gerçekleştirmek üzere kabul edilebilir maliyetle ve oranla ateşlenmektedir” (Hoffman, 2006, s.267).

Devlet destekli terörist örgütleri de sponsor olunanlar gibi istihbarat, maddi kaynak, eğitim, diplomatik ve söylemsel destek almaktadır. Ancak bu ilişki türünde devletler terör örgütleriyle olan bağlantılarını inkâr etmeyi seçmektedir. Bu seçim terörist örgüt üzerindeki etkisini sınırladığından eylemleri yönlendirmek ve örgütü kontrol etmek gibi bir amaç içine girmezler (Beck and Clark, 1994, s.164). Bu doğrultuda devletin sponsor olması aktif desteği, devletin destek olması pasif desteği işaret etmektedir. Devletler halkının terörist gruba olan yatkınlığını, kendisine doğrudan bir tehdit olmamasını ve maliyet getirmemesini dikkate alarak örgütlere sınırlı destek vermeyi seçebilmektedir (Byman, 2005, s.111).

Pasif desteğin de olmadığı durumlarda devletlerin terörist örgütlere tolerans gösterdiği ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle bu konumlanma devletin eylemsizliğini işaret etmektedir. Devlet terör örgütüne açık veya dolaylı yardım yapmamakta ancak terör örgütüyle mücadeleye yönelik eylemlerde de bulunmamaktadır. Terör eylemlerine hedef olan devletlerin bu yöndeki taleplerine de olumlu cevap vermemektedir. Gerçekte bu hareket tarzında örgüte örtülü olarak destek verilmektedir. Başka devletlerde eylem gerçekleştiren teröristlere topraklarında güvenli sığınaklar sağlamak (Cassese, 1989, s.598) ve teröristler hakkında hukukî yolları işletmemek bu kapsama örnek olarak verilebilir.

Devletin tolerans göstermediği, desteklemediği veya sponsor olmadığı terörizmde ise devlet, terör örgütüyle mücadele etme konusunda yetersiz ve aciz kalmaktadır. Bu yetersizlik ulusal güç unsurlarından kaynaklanabileceği gibi özellikle asker sayısı ve eğitimi, silah, teknoloji gibi sert güç enstrümanlarından mahrumiyetin bir sonucu da olabilmektedir. Bu şartlarda terörden etkilenen devletlerin, aciz ve yetersiz devletlerin topraklarında terör örgütlerine müdahale etmesinin meşru bir hak halini aldığına dair bir kabul bulunmaktadır (Taşdemir, 2020, s.57).

Destek bileşeni üzerinde bu kadar durulmasının nedeni, destek verme konusundaki istekliliğin derecesinin ve destek veren ülkenin milli güç unsurlarının kapasitesinin terör örgütünün etkinliğini de belirlemesidir (Byman, 2005, s.12). Bu destekle birlikte siyasi ve coğrafi faktörler, terör örgütünün terörizm, gerilla harbi, paramiliter veya konvansiyonel çatışma taktiklerinden hangisine evrilebileceğini öngörme açısından değer taşımaktadır.

Bazı durumlarda devlet ve terör örgütü arasında uyum sorunu yaşanabilmektedir. Bu nedenle destekleyen devlet, terör örgütünün taktiğini, tekniğini ve hangi alanda mücadele edeceğini her zaman kontrol edemeyebilir. Yine bazı durumlarda da terör örgütünün amaç ve politikaları destekleyen devletle paralellik göstermeyebilir ya da terör örgütünün hedefindeki devlete kabul ettirmeye çalıştığı koşullar, destekleyen devletin isteklerinin üstünde veya altında olabilir. Bu sapmaların bir nedeni asimetrik istihbarat akışıdır. Devletin diplomatik yöntemler ve istihbarat örgütü vasıtasıyla elde ettiği bilgiler ile terör örgütünün yer altı kaynaklarından ve açık kaynaklardan elde ettiği haberler arasındaki boşluklar bu asimetrinin nedenidir (Ramy, 2016, s.189). Nihayetinde tarafların her zaman güvenilir bir sözleşme ilişkisi içinde olduğunu iddia etmek mümkün görünmemektedir. İfade edilenler neticesinde aşağıda sıralanan çıkarımlara ulaşılabilir:

- Devlet desteğinde yapıldığından ahlâken yanlış ve hukuken yasa dışı olsa da terör örgütleri aldıkları destekle kapasitelerini geliştirirken daha karmaşık eylemlere yönelebilmekte (Ramy, 2016, s.186) ve hedef olan devletlerin mücadelesini sınırlamaktadır (Byman, 2007, s.53).

- Devletler destek verdikleri terör örgütlerinin eylemlerini desteğin kapsamına göre kontrol edebilme yeteneğine sahip olmakla birlikte desteğin yöntemi veya yoğunluğu azaldıkça kontrolün sınırları daralmaktadır.

- Devletler çoğunlukla terör örgütleriyle olan ilişkilerinin açığa çıkmasından endişe etmektedir. Örneğin, Byman (2007, ss.53-59) devlet-terör örgütü ilişkisini incelediği otuz farklı olayda en fazla destek türünün yirmi yedi sıklıkla örgüte güvenli sığınak sağlamak olduğunu tespit etmiştir. Oysa devletlerin diplomatik desteği sadece altı olayda yaşanmıştır.

- Devletlerden sağladıkları para, sığınak, gelişmiş mühimmat ve silah sistemleri, istihbarat ve teknik uzmanlık terör örgütlerinin sınırlılıklarını ortadan kaldırmaktadır. Bu kazanımları elde eden teröristler halk desteğine duyduğu bağımlılığı azaltma şansı bulmaktadır (Jenkins, 2003, s.25). Halkın sağlayabileceğinden daha fazlasını daha kısa sürede temin eden teröristler daha büyük çaplı eylemler için arayış içine girebilmektedir.

- Terör örgütleri büyüdükçe devlet desteğine daha az ihtiyaç duymaktadır. Silah, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi yöntemlerle finansal ihtiyaçlarını karşılamakta ve kendi ideolojileri doğrultusunda hareket etme özerkliğine sahip olmaktadır (Banks, 2012, s.x). Kontrol edilmesi zorlaştıkça örgütler çift tarafı keskin kılıca dönüşmektedir.

Sonuç olarak; devletler güç dengesini sağlamak, nükleer savaş olasılığını azaltmak, maliyetleri düşürmek gibi çok sayıda farklı nedenle terör örgütlerini kullanmayı tercih edebilmektedir. İnkâr edilebilir olması ve terör örgütüyle yapılan sözleşmenin bağlayıcı olmaması devletler özelinde terör örgütlerini cazip kılmaktadır. Buna karşın terör örgütleri için en azından ayakta durmayı başarınca kadar devlet desteği hayatî bir önem taşımaktadır.

4. PKK VE PYD TERÖR ÖRGÜTLERİNDEKİ DÖNÜŞÜMÜN ALTI DALGA ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Terör örgütlerinin yaşam döngüsü tam olarak bilinmemekle birlikte yaklaşık olarak on örgütten sadece bir tanesi faaliyete geçtikten bir yıl sonra ayakta kalabilmektedir. Terör örgütlerinden sadece on tanesinin de yirmi yılın üzerinde bir süre varlığını korumayı başardığı anlaşılmaktadır (Dolnik, 2007, s.21). Bu örgütlerden birisi olan PKK'nın uluslararası konjonktürde içinde yaşanan değişimlere ayak uydurabildiği, bir organizma gibi çevresel faktörlere uyum sağlayabildiği anlaşılmaktadır (Demir, 2008, s.82). Benzer nedenle PYD'nin de yakın zamanda uzun ömürlü örgütler kategorisine dâhil olması beklenmektedir.

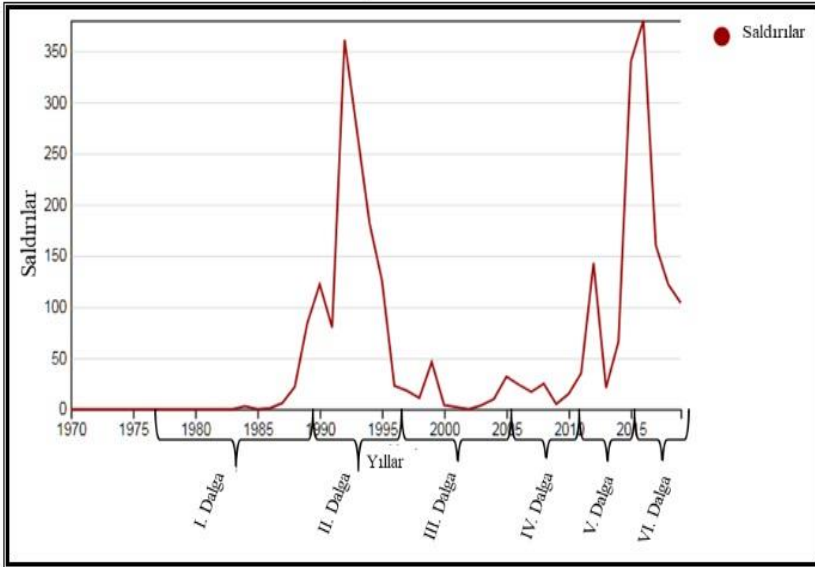
Modern terörizmin kendisi de 200 yılı aşkın süredir hayatta kalabilmek için değişimler göstermekte ve bu iniş çıkışlar dalga metaforuyla analiz edilmektedir (Rapoport, 2013, s.283). Dalgalar belirli bir zaman diliminde gerçekleşen ve ideolojik, taktik ve teknik, kaynak, hedef gibi farklılıklar içeren döngüleri simgelemektedir. Bu bölümde PKK ve PYD'nin

*Devlet Sponsorluğunda Terörizm: Vekâlet Savaşlarında Terör Örgütleri
(PKK/PYD Örneği)
Hakkı Bahadır ÖZTÜRK*

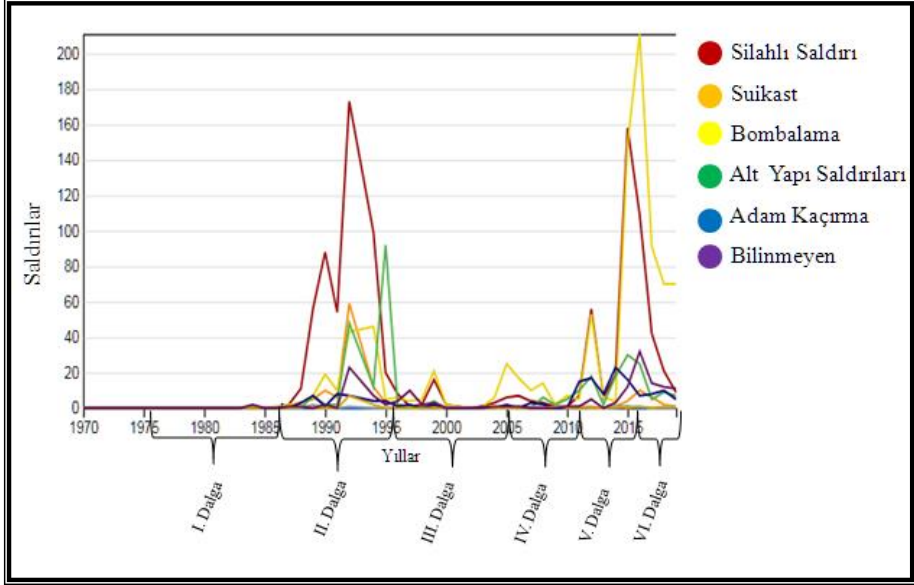
tarihsel süreç içinde yaşadığı değişimler seçili faktörler üzerinden dalga metaforuyla izah edilmeye gayret edilmiştir. Dalgaların karakterini belirleyen faktörler; devlet ve diğer örgütlerle ilişkiler başta olmak üzere ideoloji, mücadele yöntemi, karşı önlemler, hedef seçim mantığı, silah ve teçhizatındaki değişimler, grup dinamikleri, kaynaklar, yeni düşüncelere açıklık, dayanıklılık ve teknolojiye erişim olarak ele alınmaktadır (Dolnik, 2007, s.13).

Bu çalışmada PKK Terör Örgütü'nün kuruluşunu ilan eden “Kürdistan Devriminin Yolu” isimli manifestosunu açıkladığı 1978 yılından günümüze kadar olan değişimi altı dalgada incelenmiştir. Dalgalar belirlenirken sayılan faktörlerle birlikte saldırı sayıları ve çeşitleri de dikkate alınmıştır (Grafik-1 ve Grafik-2). PKK'nın bir kolu olarak faaliyet gösterdiğine dair çok sayıda iddia dikkate alınarak PYD yapılanması dördüncü dalgadan itibaren sürece dâhil edilmiştir.

Grafik 1. PKK'nın Yıllara Göre Yaptığı Saldırıları (1978-2019) (Kaynak: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=target&search=pkk>)

Grafik 2. PKK'nın Yıllara Göre Yaptığı Saldırı Çeşitleri (1978-2019) (Kaynak: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=target&search=pkk>)

4.1. Birinci Dalga: PKK Terör Örgütünün Marksist-Leninist İdeoloji Teminde Uzun Süreli Halk Savaşı Stratejisi (1978-1987)

İlk dalga Örgüt'ün hazırlık (1978-1984) ve başlangıç (1984-1987) dönemlerini kapsamaktadır (İmset, 1993). PKK'nın kurucusu Öcalan'ın kaleme aldığı manifestoya göre örgütün amacı, "Büyük Kürdistan olarak tarif ettikleri bölgede bağımsız bir ulus-devlet kurabilmektir" (Özcan, 2006, s.87). Bununla birlikte "Kürtlerin üzerinde yaşadığı topraklarda bir Kürdistan Devleti" kurulması düşüncesinin tohumlarının 19. yüzyılın başlarında İngilizler, Fransızlar ve Ruslar tarafından atıldığı anlaşılmaktadır (Aydın, 1992, s.38).

Kuruluş yıllarında Marksist-Leninist ideolojiyi benimseyen PKK, "Uzun Süreli Halk Savaşı" yöntemini benimseyerek silahlı mücadelesini gerilla savaşı anlayışı üzerinden kurgulamıştır (Bilgiç, 2014, s.88). Gerilla savaşı, Çin'de Mao'nun ve Vietnam'da Giap'ın düşüncelerinin zafere dönüşmesiyle ayaklanma stratejileri arasında öne çıkmaktadır. Bu stratejide devletin kontrol edemediği alanlarda teşkilatlanmalarını ve eğitimlerini tamamlayan gerillalar, güvenlik güçlerinin nüfuz edemediği kırsal

bölgelerdeki halkın desteğini şiddet ve ikna yoluyla kazanmakta, yönetimin otoritesini zayıflatarak iktidar değişikliğinin önünü açmaktadır. Örgüt güçlendikçe önce kırsala hâkim olmakta ve sonrasında da şehirleri kuşatarak eylemlerin niteliğini önce kısmi sonrasında büyük çaplı ayaklanmaya dönüştürmektedir. Bu döngü aralarında geçirgenlik olan stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik saldırı olarak üç aşamalı bir geçişi öngörmektedir (Özcan, 1999, ss.73-78).

Gerilla savaşının başlatılması ucuz, gerilla ile mücadelenin maliyeti ise yüksektir. Devletin kolluk kuvvetleriyle örgütün silahlı gücü arasında belli bir denge yakalanıncaya kadar amaç devletin otoritesini yıpratarak ve maddi zarar vererek mücadele iradesini kırmak, ulusal ve uluslararası kamuoyunun baskısı ile yüzleştirmektir (Özcan, 1999, s.85). Halk desteğini kazanmak için silahlı propaganda bu sürecin itici gücü kabul edilmektedir.

DDSA'lar için halk desteği kadar dış destek de hayatta kalabilmek ve kapasite kazanmak için önemlidir. PKK'nın yönetici kadrosunun yanlarındaki bir kısım elemanla askerî müdahalenin gerçekleştiği 12 Eylül 1980 tarihinden kısa bir süre önce Suriye'ye kaçması Örgüt'ün varlığını sürdürebilmesini sağlamıştır. Örgüt elemanları, 1981 yılından itibaren Suriye üzerinden dönemin "başarısız devleti" Lübnan'a geçerek kendilerine güvenli sığınak sağlamışlardır. Suriye ve Lübnan sınırları arasında yer alan Bekaa Vadisi'ndeki Helve Kampı'nda Filistin Kurtuluşu İçin Demokratik Cephe, Filistin Kurtuluşu İçin Halk Cephesi ve Ebu Nidal Örgütü (El Fetih Devrim Konseyi) gibi gruplardan gerilla eğitimleri almışlardır (Özcan, 1999, s.89). Bu süreç öğrenen örgütler bağlamında küreselleşme sonucu günümüz terör örgütleri arasındaki karşılıklı bağlantılılığın bir örneğini oluşturmaktadır.

Örgüt başlangıçta tasarladığı üzere stratejik savunma planını uygulamıştır. Buna göre en hassas olduğu bu dönemde kendisini koruma güdüsüyle hareket etmiştir. Bir taraftan SSCB'nin başını çektiği Varşova Paktı üyesi devletlerden destek arayışındayken diğer taraftan Türkiye'nin sınır komşusu olan İran, Irak ve Suriye'de gerilla üs bölgeleri tesis etmek için çaba harcamıştır. Özcan'a göre PKK'nın kuruluşunu kapsayan bu dönemde Sovyetler Birliği adına hareket eden Suriye ve Bulgaristan gibi Doğu Bloku'nda yer alan devletlerin gizli servislerinin payının olması muhtemeldir (Özcan, 1999, s.45). Aynı dönemde Libya'da PKK temsilciliği kurulmuş, bu ülkeden de eleman ve finansal destek sağlanmıştır (Ayдын, 1992, s.85).

Örgüt elemanları 1983 yılının başlarında tekrar Türkiye'ye giriş yapmaya başlamış, barınma alanları keşfetmiş ve silahlı propagandayla halk desteği sağlamaya çalışmıştır. Barınma alanları olarak özellikle ulaşım imkânlarının zayıf olduğu, devlet otoritesinden uzak, dağlık araziler seçilmiştir (Özcan 1999, s.92). Türkiye'deki eleman sayısı bu dönemde 350-400 kişiye ulaşmıştır.

Uluslararası ilişkilerde 1984 yılında yaşanan gelişmeler örgütün eylemlere başlaması için uygun zemin oluşturmuştur. İran ve Suriye'nin ABD ile ilişkilerinin kötüleşmesi, İran-Irak Savaşı ve İsrail'in Lübnan'a girmesi gibi olaylar bölgedeki havayı germiştir (Özcan 1999, s.96). Özellikle Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Projesi'yle Dicle ve Fırat Nehir'lerinin suyunu tutmaya başlamasıyla Suriye Örgüt'e verdiği desteğini artırmıştır. Erüh ve Şemdinli'deki eylemler de bu döneme rastlamaktadır. PKK'nın askerî kanadı olan Hezen Rızgariye Kürdistan (HRK)'nın 15 Ağustos 1984 yılında bu iki ilçede yaptığı eylemlerle güvenlik güçleri ilk kez açıkça hedef alınmıştır (İmset, 1993, s.110).

Örgüt, eylemlerin sonuçları konusunda "iyimser" olmasına rağmen bölge halkı tarafından kabul görmemesi, ideolojik temelini yerleştirememesi, bölgenin coğrafi ve iklimsel zorluklarına uyum sağlayamaması nedeniyle sonraki altı yıl boyunca benzer etkiyi yaratabilen eylemler gerçekleştirememiştir. Örgüt bu dönemde stratejik savunma aşamasında olduğundan karakollara taciz dışında Türk Güvenlik Güçlerini hedef almaktan çekinmiştir. İlk dalgada örgütün elinde Kalaşnikof piyade tüfeği, BKC makineli tüfeği ve roketatarlar mevcuttur (Karayılan, 2011, ss.111, 135). Bunların yanı sıra iki adet SA-7, iki adet Katyuşa Füzesi ve çok sayıda Doçka uçaksavar olduğu da teröristlerin beyanlarından anlaşılmaktadır (Pirim ve Örtülü, 1999, s.55). Örgüt, silah temin etmek ve örgüt elemanlarının temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere finansal desteğini gönüllü bağış, vergilendirme, haraç, silahlı soygun, uyuşturucu kaçakçılığıyla küçük ve orta ölçekli yatırımlarla sağlamaktadır (İmset, 1993, s.207).

Birinci dalgada dış desteğin topraklarında güvenli sığınaklara yer açılması, eğitim verilmesi ve silah temin edilmesiyle sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Suriye bu dalga içinde öne çıkmış, 1987 yılına kadar Örgüt'e barınak, para, malzeme ve cephane sağlamış, Türkiye'ye karşı diğer örgütlerle iş birliği olanakları sunmuş, temsilcilik ve propaganda büroları açmasına izin vermiştir (İmset, 1993, s.207). Örgüt elemanları başlangıçta

Suriye'yi geri cephe olarak kullansalar da sınır geçişleri için coğrafyanın uygun olmaması nedeniyle kamplarını Irak'ın kuzeyine kaydırmışlardır. Eruh ve Şemdinli eylemlerini gerçekleştirenlerin Irak Kuzeyi'ndeki Lolan kampında saldırılar için hazırlanması o dönemde bölgeyi kontrol eden KDP ile de iş birliği halinde olduğunu göstermektedir. Bunların yanı sıra Yunanistan da örgüt elemanlarını barındırmakta Ermenistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile birlikte eğitim desteği sağlamak ya da silah temin etmektedir (Pirim ve Örtülü, 1999, s.54).

4.2. İkinci Dalga: PKK Terör Örgütünün Hareketli Savaş Stratejisi (1988-1994)

Şiddetin en çok görüldüğü dönemlerden birisi olan ikinci dalgada üç önemli gelişme örgütün dönüşümünde etkili olmuştur. Bunlardan birincisi İran-İrak Savaşı (1980-1988)'nin son dönemindeki gelişmelerdir. Savaş sırasında Irak Ordusu'nun saldırılarıyla İran'a kaçan KDP Peşmergeleri sahayı boşaltırken çok sayıda silah ve mühimmat PKK'nın eline geçmiştir. Ele geçirilen mayınların güvenlik güçlerine karşı kullanılmasına bu dönemde başlanmıştır. Barzani'nin boşalttığı bölge arazinin sağladığı avantajla artık PKK'nın barınma alanı haline gelmiştir. İran-İrak Savaşı sona erdiğinde havan ve uçaksavar silahları da örgüt tarafından kullanılabilir hâle gelmiştir (Özcan, 1999, s.127).

İkinci önemli gelişme 1991 yılında SSCB'nin dağılması ve doğan boşluktan endişe eden İran'ın PKK'ya olan desteğini artırmasıdır. Çünkü İran, Bağımsız Azerbaycan'ın kurulmasını kendi toprak bütünlüğü için tehdit olarak görürken Türkiye'nin Kafkaslar başta olmak üzere Orta Asya üzerinde etkinlik kazanmasından çekinmiştir. Topraklarında 1988 yılından itibaren PKK'nın kamplarına izin veren İran, Körfez Savaşı sonrasında Türkiye sınırında yaklaşık 50 bölgede 1200 örgüt elemanının bulunmasına (Çağaptay, 2007, ss.45-52) hatta hasta ve yaralıların Urumiye'deki hastanede tedavisine müsamaha göstermiştir (Pirim ve Örtülü, 1999, s.54). İran'ın örgüte sağladığı desteğin diğer sebepleri Irak'ın kuzeyinde oluşan otorite boşluğunun Türkiye ve ABD tarafından doldurulmasının önüne geçmek ve devrim karşıtı İranlıları barındırdığı iddiasıyla Türkiye'yi cezalandırmaktır.

Üçüncü önemli gelişme ise 1990 yılında ABD'nin Irak'ı hedef aldığı Çöl Fırtınası Harekâtı sonrasında ülkenin kuzeyinde oluşan otorite

boşluğudur. Kürt devleti oluşturma planının dışında kalmak istemeyen terör örgütü, artan eleman sayısıyla “hareketli savaş” stratejisini kullanma kararı almış, tabur büyüklüğündeki gruplarla askerî birliklere saldırmaya ve Irak’ın kuzeyini bu tür eylemler için çıkış arazisi olarak kullanmaya başlamıştır. Öcalan, “hareketli savaş stratejisini çok sayıda elemanın katılımıyla düşmanı imha etmeyi hedef alan bir yöntem” olarak tarif etmektedir (Aydın, 1992, s.133).

“Hareketli savaş” yapabilmek için gerekli militan sayısı sözde askerlik yasalarıyla sağlanmıştır. Irak kuzeyinden gelen sığınmacıların yarattığı hoşnutsuzluğun istismar edilmesi ve Suriye’nin yanı sıra İran’ın da artan yardımları stratejinin uygulanmasında moral desteği sağlamıştır. 1990 yılında 13 bine çıkan eleman sayısı (İmset, 1993, s.272) örgütün teşkilatlanmasında tabur kuruluşuna dönülmüştür. Grupların hareket özgürlüğüyle inisiyatif alt kadrolara bırakılırken devamlı hareketle emniyetin sağlanması esas alınmıştır. Örgütün eleman sayısının artmasıyla kurallar yazılı hâle getirilmiştir.

Bu dalgada İran, Irak, Suriye, Yunanistan, Libya ve Bağımsız Devletler Topluluğu’nun, manevi, politik, teknik, mali, askerî yardımlarının PKK’nın gelişmesinde payı büyüktür. Örneğin Türkiye’nin NATO’daki müttefiklerinden Yunanistan, topraklarındaki Lavrion Kampında örgüt üyelerine sabotaj ve suikast eğitimi ve bu eylemler için suikast malzemeleriyle patlayıcı maddeler tedarik etmekten geri kalmamıştır (Özcan, 1999, s.300).

Dış destekle birlikte PKK’nın 1990’lı yıllardan başlayarak gasp, haraç ve bağışların yanı sıra insan, silah ve en önemlisi uyuşturucu kaçakçılığı sayesinde finansal kapasitesini artırdığı anlaşılmaktadır (Demirel, 1996, ss.52-61). Parti-Ordu-Cephe örgütlenmesinin yoğunlaştığı, şiddetin en üst düzeyde olduğu dönemde eylem sistematığı “askeri birliklere ve karakollara saldırı, depo ve cephanelik gibi hassas tesislere baskın, hareketli birliklere pusu, mayınlama, taciz, lider personele suikast, zehirleme, kaçırma, kamu binalarına sabotaj” şeklinde uygulanmaktadır (Özcan, 1999, s.102). Eylemler, kolluk kuvvetlerinin gayretlerini kendi emniyetlerine yönlendirerek halkın güvenliğini alma konusunda aciz duruma düşürülmesine, nihayetinde halkın teröristi desteklemek zorunda bırakılmasına hizmet edecek bir anlayışla yapılmıştır. Bu anlayış, siyasi durum üstünlüğüne yönelik bir amaç taşımaktadır.

PKK'nın "Devrimci Şiddet" adını verdiği bu dönemde kullandığı yöntemlerle bölge halkının desteğini kazandığı anlaşılmaktadır. Irak'tan kaçan Kürtlerin göçünün halkta yarattığı hoşnutsuzluk sonucu yapılan izinsiz gösteriler PKK tarafından "Serhildan" adıyla ayaklanma kisvesi altına sokulmuştur. Örgüt'ün 1992 yılında Nevruz Kutlamaları sırasında Cizre, Silopi, Şırnak gibi şehir merkezlerinde gerçekleştirdiği kitle eylemleri Mao'nun uzun süreli halk savaşı stratejisinin ikinci aşaması olan stratejik dengeye gelindiği izlenimi yaratmaktadır (Aydın, 1992, s.20).

TSK'nın 1993 yılından itibaren icra ettiği büyük çaplı harekâtlarla ayaklanma stratejisinin doruk noktasına ulaşmasına izin verilmeden Örgüt'e darbe vurulmuştur. Bunun yanında artan militan sayısı ile tabur seviyesinde örgütlenme hem emir komutada zafiyete yol açan lider personel ihtiyacını ortaya çıkarmış hem de gizlenme sorununa sebebiyet vermiştir. Örgütün verdiği kayıpların sayısı artarken örgüt içinde bir hesap sorma dönemi başlamıştır.

Bu kayıpların başka bir nedeni de İran, Irak ve Suriye'nin örgütün "gerilla" seviyesinde kalmasını istemeleridir. Örgütün siyasi hedeflerini geliştirmesi durumunda kendilerinden parça koparma ihtimali bu devletleri endişelendirmiştir (Özcan, 1999, s.136). Suriye; su sorunu, Hatay meselesi, Irak politikası gibi nedenlerle bir taraftan örgüte destek verirken diğer taraftan SSCB'nin çökmesiyle hamisinden yoksun kalması, terörist devlet olarak anılma korkusu ve sorunun kendi topraklarına yayılması gibi endişelerle bu desteğini sınırlandırmıştır. Özcan'a göre (1999, s.170) "varlığını tamamen dış desteğe bağlayan örgütler zayıflığı da sürekli olarak bünyelerinde hissedeceklerdir." Anlaşıldığı üzere terör örgütüne verilen desteğin kapsamı bölge ülkelerinin menfaatleri ile sınırlandırılmıştır.

Dış desteğin azalması, gerilla savaşının önemli sorunlarından biri olan lojistiğin sağlanmasında güçlükler yaratmaktadır. Bu durumu telafi edebilecek olan alternatif kaynaklar iç destekle yaratılabilir. Beslenme, silah ve cephane ikmal, hasta ve yaralıların tedavisi, halkla irtibat kurulamadığı zamanlarda önemli bir sorundur. Halkla irtibat ise gizliliğin sürdürülmesi açısından hassasiyet yaratmaktadır. SSCB'nin dağılması ile ideolojik dayanaktan da yoksun kalan PKK, bu olumsuzluklarla 1993 yılında tek taraflı ateşkes ilanında bulunmak zorunda kalmıştır.

4.3. Üçüncü Dalga: PKK Terör Örgütünün Araziye Dayalı Savaş Stratejisinden Yoğun Terör Eylemlerine Geçmesi (1995-2004)

TSK'nın alan hâkimiyeti konsepti kapsamında 1994 yılında yurt içinde başlattığı ve yurt dışına da yayılan operasyonları, tank ve silahlı helikopterlerin etkin kullanılması ve gece görüş sistemlerinin temin edilmesi PKK Terör Örgütü'nü 1995 yılında bir kez daha ateşkese zorlamıştır. Yine Batı ülkelerinin Türkiye'nin terörizmle mücadelesine destek vermesi, uluslararası ve ulusal basının Türk hükûmetinin politikalarının yanında yer alması Örgüt üzerinde baskı oluşturan diğer nedenler olmuştur.

Terör örgütleri eylemlerle propaganda yaparlar ve yarattıkları korkuyu hedefledikleri kitlelere yayarlar. Bu nedenle PKK da bu eylemsizlik döneminden çıkabilmek için yeni arayışlar içine girmiştir. Bu dönemde Öcalan çareyi Sun Tzu'nun "Savaş Sanatı" kitabından esinlenerek ürettiği "araziye dayalı savaş" stratejisinde bulmuştur. Bu stratejinin temel düşüncesi; örgüt elemanlarının araziye dağılması ve mevzilenmesi, düşmanı üzerine çekerek tuzağa düşürülmesi ve imhasıdır (Karayılan, 2011, s. 244).

TSK'nın 1998 yılından itibaren hava hücum harekâtı icra edebilecek kabiliyete ulaşmasıyla arazide mevzilenen terör örgütü elemanlarının gerisine inerek örs ve çekiç taktiğini kullanması anılan stratejinin boşa çıkmasına neden olmuştur. Kendisine dayanak sağlayabileceği kurtarılmış bölgelerden mahrum kalan örgüt elemanları Schmitt'in asker, partizan ve terörist olarak sıraladığı muharip figürlerden artık üçüncüsüne karşılık gelmektedir. Çünkü teröristlerin ne toprağı ne de somut bir düşmanı vardır (Kardeş, 2019, s.135). Bu kapsamda PKK, ilk canlı bomba eylemini 30 Haziran 1996 yılında Tunceli'de gerçekleştirmiştir. Örgüt tarafından "taktik tikanıklığa bir müdahale" olarak değerlendirilen bu eylem (Karayılan, 2011, s.248) "fedai eylemleri" olarak terörün metropollere de yayılmasını sağlamıştır. Bir kez daha stratejik savunma evresine dönüş yapan Örgüt, 1996-1999 tarihleri arasında on beş intihar saldırısı gerçekleştirirken (Demir, 2010, s.272) ikinci bir yöntem olarak da sivil itaatsizlik eylemlerine başvurmuştur.

Örgüt'ün iki önemli ismi Şemdin Sakık'ın 1998 yılında, Abdullah Öcalan'ın ise 15 Şubat 1999 tarihinde yakalanması üçüncü dalganın önemli olaylarıdır. Özellikle 20 Ekim 1998 tarihinde Türkiye ve Suriye arasında yapılan Adana Mutabakatı'ndan üç gün önce Öcalan'ın Suriye'den

çıkarılması ve imzalanan mutabakatla da Suriye'nin PKK'ya desteğini keseceğine dair taahhütte bulunması (Oran, 2011, s.566) örgütü önemli destek kaynaklarından birisinden mahrum bırakmıştır.

Suriye'den çıkarılması sonrası Öcalan'ın sırasıyla Yunanistan, Rusya, İtalya, tekrar Yunanistan ve nihayetinde Kenya güzergâhında dolaşması, Türk diplomasisinin başarısı yanında devletlerin terör örgütüyle ilişkilendirilmenin maliyetinden kaçınmalarının bir sonucu olarak görülebilir. Örgüt, lidersiz kalması nedeniyle Ağustos 1999 tarihinde bir kez daha eylemsizlik kararı alırken Irak'ın kuzeyinde de sıkışmış durumdadır. KYB ile Kandil'de 2000 yılında yaşadığı çatışmalarda önemli kayıplar veren PKK'nın imdadına iki örgüt arasında arabuluculuk yapan İran yetişmiştir (Karayılan, 2011, ss.296-299).

4.4. Dördüncü Dalga: PKK Terör Örgütünün Meşru Müdafaa Çizgisine Dayanan Demokratik Siyasal Mücadelesi (2005-2011)

Dördüncü dalga ideolojik söylemlerin de değiştiği bir dönemi işaret etmektedir. Bu dönemde yapılan 9. Kongreyle birlikte barış, demokrasi ve özgürlük kavramları ön plana çıkarılmıştır. Sosyalizm ideolojisi temelinde amacına ulaşamayacağını anlayan örgüt bu dönemde paradigmatik bir değişimle demokratik konfederasyon sistemini savunmaya başlamış ve çağdaş demokrasi fikrini netleştirme çabasına girmiştir. Gerçekte örgüt başından beri sınıf temelinde yapılan mücadeleyi savunurken diğer taraftan sosyal demokrasiyi bir maske olarak kullanmaktadır (Aydın, 1992, s.11). Özgürlükçü sosyalist olarak bilinen Murray Bookchin'in düşüncelerinden alıntılanan bu ideoloji, ulus-devlet anlayışını aşındıran bir çerçeve sunmaktadır. Örgüt için bunun anlamı Büyük Kürdistan hayalinden toprak sınırları çizilmeden Suriye'de, Irak'ta, İran'da ve Türkiye'de yaşayan Kürtlerin Demokratik Konfederasyon altında birleştirilmesine geçiştir (Öcalan, 2011).

Bu düşünce, 2005 yılında Türkiye, Suriye, Irak ve İran'daki PKK'ya benzer örgüt yapılarının Kürdistan Halklar Federasyonu'nun bünyesine alınması ve 2007 yılından itibaren Kürdistan Toplulukları Birliği (KCK) çatısı altında birleştirilmesiyle somutlaştırılmıştır (Sarı, 2019, s.118). Bu paralelde Suriye'de Baas Partisi'nin ülkenin kuzeyinde yaşayan Kürtlere yönelik olumsuz politikaları sürerken Öcalan'ın talimatıyla 2003 yılında kurulan PYD de bu çatı altına alınmıştır (Acun ve Keskin, 2017, s.11). PKK,

“Üçüncü Yol” adını verdiği bu stratejiyle uzun süre Suriye’de farklı aktörlerle çatışmaksızın varlık gösterme amacını gütmüştür (Erol ve Çelik, 2018, s.29). Ana düşünce, çatışmanın sadece meşru müdafanın gerekli olduğu zamanlarda tercih edilmesidir.

“Meşru Müdafaa çizgisine dayanan demokratik siyasal mücadele” şiddet ve zor yöntemiyle çözülemeyen sorunların demokratik uygarlığın en temel ilkesi olan meşru müdafaa yoluyla ortadan kaldırılabileceğini savunmaktadır. Pasif savunma- aktif savunma- topyekûn savunma olmak üzere üç aşamada oluşturulan bu stratejiyle terörizmin medya savunma alanı, gerilla sahaları, ova, şehir ve metropollerde yürütülmesi planlanmıştır (Karayılan, 2011, ss.363-369).

Örgüt bu stratejisi doğrultusunda kırsal alanlarda etkinlik kazanmak için başlattığı yoğun eylemlilik sürecini 2009 yılında başlayan “Demokratik Açılım Süreci”ne kadar sürdürmüştür (Yeşiltaş ve Özçelik, 2016, s.13). Bu eylemlerin arasında bombalı saldırı yöntemi öne çıkmaktadır. Irak Savaşı sonrasında yerel grupların koalisyon güçlerine karşı kullandığı risksiz ama ses getiren bu yöntem kopyalanarak turizm yörelerinde ve metropollerde sivillere, arazide operasyon icra eden askerî birliklere karşı tercih edilmiştir (Yavuz ve Özcan, 2006, s.110). Örgüt, demokratik açılım sürecini kapsayan 2009-2011 yılları arasında şiddetin yoğunluğunu azaltmıştır.

Bu dalgada ABD’nin tolerans gösterme düzeyinde PKK’ya destek verdiği düşünülebilir. ABD’nin Irak’a kuzeyden müdahalesine imkân tanyacak 1 Mart 2003 tarihli “Başbakanlık Tezkeresi”nin TBMM’de ret edilmesi Türkiye ve ABD arasındaki ilişkileri gerginleştirmiştir. Bu durumun PKK’ya fayda sağladığı ve Irak’ın kuzeyindeki varlığını güçlendirdiği anlaşılmaktadır (Yavuz ve Özcan, 2006, s.109). Bölgede ortaya çıkan otorite boşluğu PKK’nın silah ve malzemeye erişimini kolaylaştırırken kamplaşma süreci hızlanmıştır. Irak’tan Türkiye’ye geçirilen silah sayısı bu dönemde iki kat artmıştır (Çalışkan, 2010, s.157-159). Ayrıca 15 Ekim 2005 yılında kabul edilen Irak Anayasası ile Irak Kuzeyi Bölgesel Yönetimi (IKBY) kurulmuş, bu oluşum örgütün geleceğe dair beklentilerini artırmıştır.

4.5. Beşinci Dalga: PKK Terör Örgütünün Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı Stratejisi ve Suriye’de İç Savaşın Başlamasıyla PYD’nin Etkinlik Kazanması (2012-2015)

Beşinci Dalga PKK’nın Hakkâri’nin Şemdinli ilçesini kontrol etmek üzere ağır kayıp verdiği 2012 yılı yazındaki 13 gün süren saldırısıyla başlamaktadır. Kırsalda yoğun şiddet içeren gerilla tarzı eylemlerin kurtarılmış bölge oluşturmak için sonuç vermediğinin anlaşılması üzerine Örgüt şehirleri savaş alanı haline getirme stratejisine yönelmiştir. Bu strateji “Kırsala Dayalı Şehir Savaşı”dır (Kalkan, 2012). Meskûn mahallerin sağladığı avantajları gerillanın vur-kaç taktiği ile birleştirmek, devletin otoritesi ve kamusal görevlerini zayıflatarak bu görevleri örgüt tekeline almak bu stratejinin ana hedeflerinden birisidir (Yeşiltaş ve Özçelik, 2016, s.8).

Örgüt çatışma stratejisinin altyapısını şehirlere taşımaya çalışmaktadır. PKK, demokratik açılım sürecinde Türk Hükûmetiyle müzakereler devam ederken meskûn mahallerde kendi meclislerini ve mahkemelerini kurmaya, öz savunma birimleri oluşturmaya, YDG-H (Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi) gibi birimleri teşkil etmeye koyulmuştur. Gerçekte bu yönde bir yapılanma düşüncesinin tohumları demokratik konfederasyonla atılmış, 2007 yılındaki Demokratik Toplum Kongresi’yle çerçevesi oluşturulmuştur. Arap Baharı’nın domino etkisiyle 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaşın bölgesel ölçekte Kürt politikalarını etkilemesiyle de hayata geçirilmiştir.

Suriye iç savaşı bu kapsamda özellikle 2015 yılından itibaren örgüte yeni fırsatlar yaratmıştır (Yeşiltaş ve Özçelik, 2016, s.9). Suriye’de DEAŞ’la mücadelesinde Koalisyon ülkelerinin desteğinin yanı sıra DAES TÖ’nden ele geçirilen çok sayıda silah ve mühimmat, Örgüt’ün Türkiye sınırları içindeki stratejisinin de itici gücü olmuştur. DEAŞ’tan öğrendiği ve geliştirdiği şehir savaşları taktiklerini, YDG-H yapısı üzerinden, özellikle Cizre, Nusaybin, Sur ile Yüksekova yerleşimlerinde hayata geçirmiştir. Bu stratejiyle şehirlerin yerüstü boyutunda cadde, sokak, bina ve evler; yeraltı boyutunda kanalizasyon ve tüneller çatışma ortamına dönüştürülmektedir. Mayın/EYP’ler ve keskin nişancılarla güvenlik güçlerine zayıt verilirken çatışmalar kısa süreli ve mahdut hedefli tutulmaktadır. Sivil halkın varlığı, çatışmaların kamuoyuna iletilmesini kolaylaştırırken sivil-terörist ayrımının zorluğu kolluk kuvvetlerini sınırlayıcı bir faktör olarak belirlemektedir.

Meskûn mahalde çatışmanın zorluklarına rağmen Türk Güvenlik Güçleri'nin iç kamuoyunda “Hendek Operasyonları” olarak bilinen müdahalesinde örgüte ağır kayıplar verdirilmiştir. Operasyonlarla Temmuz 2015-Mart 2016 tarihleri arasında Türkiye sınırları içinde 2 bin 583'ü ölü, 109'u yaralı, 731'i yakalanan ve 214'ü de teslim olan 3 bin 637 örgüt elemanı etkisiz hale getirilmiştir (Ergan, 2016). Ancak Suriye'deki gelişmeler PYD üzerinden örgüte fırsatlar sunmaya devam etmektedir.

PYD Terör Örgütü, iç savaşın başlamasıyla Suriye Rejimi ile temas kurmuş, Kamışlı'da bir karargâh tesis ederek Afrin, Ayn el-Arab, El-Haseke bölgesinde etkin bir örgütlenme içerisine girmiştir. Rejim güçlerinin çekildiği 2012 yılından sonra Ayn el-Arab (Kobani) ve diğer bölgelerin kontrolü PYD'nin silahlı yapılanması YPG'nin (Yekineyen Parastına Gel-Halk Savunma Birlikleri) kontrolüne geçmiştir (Acun ve Keskin, 2017, s.11). Örgüt, 2013 yılında üç kanton bölge ilan ederek bir nevi kurtarılmış bölge oluşturmuş, 2014 yılı ocak ayından itibaren de bu bölgelerde demokratik özerklik ilan etme sürecine girmiştir (İç İşleri Bakanlığı, 2017, s.32). Nihayetinde PYD, Suriye kuzeyinde federal bir Kürt yönetimi oluşturmak istemektedir (Pollock, 2016, s.9).

PYD bir yandan idari yapılanma içine girerken militan sayısını da hızla artırmıştır. ABD'nin PYD ile ilişkisi DEAŞ'ın Eylül 2014 tarihinde PYD'nin kontrolündeki Ayn el-Arap'ı kuşatmasıyla başlamıştır. ABD'nin silah, hava desteği ve Iraklı Peşmergelerin yardımıyla PYD, 26 Ocak 2015 tarihinde bölgenin kontrolünü sağlamıştır. ABD'nin bu tarihten sonra sürdürdüğü desteğini 1950'li yıllardan başlayarak kurguladığı “Orta Doğu Politikası”yla açıklamak mümkündür. Buna göre, bölgedeki petrol akışı sorunsuz sağlanmalı, İsrail'in güvenlik endişeleri giderilmeli ve Rusların etkisini sınırlamak için çevreleme politikası uygulanmalıdır. Bu kapsamda gerek ABD'nin gerekse NATO'nun Irak'ta Peşmerge güçlerini ve Suriye'de PYD'yi desteklediğine dair çok az tereddüt vardır (Pollock, 2016, s.7). Bu dönemde PYD'nin Suriye'deki Kürtleri temsil ettiği ve terör örgütü kabul edilen PKK'dan ayrı bir yapı olduğuna dair tezler işlenmektedir (Acun ve Keskin, 2017, s.8).

4.6. Altıncı Dalga: PYD Terör Örgütünün Vekil Aktör Olarak Kapasite Kazanması (2015-...)

Günümüzde Türkiye sınırları içerisinde 150'nin altına düştüğü açıklanan terörist sayısı ile birlikte PKK'nın eylem sıklığı da oldukça azalmıştır. Öte yandan aralarında zaman zaman çatışmalar olmakla birlikte IKBY'nin ev sahipliğinde Irak kuzeyinde ciddi şekilde varlığını sürdürmektedir. Çok sayıda terör kampında barınmaya devam eden PKK, Yezidi'leri de içine alan Sincar Direniş Birlikleri (YBŞ) yapılanmasıyla bölgeyi elinde bulundurarak PYD'ye eleman, silah ve malzeme aktarmaya devam etmektedir.

PYD ise bünyesine kattığı diğer örgütlerle 2015 yılından itibaren alan kazanmaktadır. DEAŞ için kritik önemde olan ve başkent olarak ilan ettiği Rakka'ya yapılacak harekât kapsamında 11 Ekim 2015 tarihinde YPG'nin de altında yer aldığı SDG (Suriye Demokratik Güçleri) olarak bilinen yapı oluşturulmuştur. SDG çatısı altındaki elemanların yüzde yirmisi Suriyeli Araplardan yüzde sekseni YPG'li militanlardan oluşmaktadır (Pollock, 2016, s.7). SDG, Fırat Nehri üzerinde önemli bir enerji kaynağı olan ve Doğu Halep ile Rakka arasında geçiş noktası olan Tışrin Barajı'nı, Menbiç'i ve Rakka'yı DEAŞ'ın kontrolünden almıştır.

PYD, ABD'nin liderliğinde Koalisyon güçlerinin ve Rusya'nın desteğiyle askerî üsler kurarak kontrol ettiği bölgedeki kazanımlarını güçlendirmiştir. ABD, PYD'yi hem DEAŞ'a karşı sahada mücadele edebilecek yerel kara gücü hem de stratejik ortağı olarak görmektedir. Diğer taraftan PYD'nin ABD güdümünde olmasından rahatsızlık duyan Rusya da Suriye'nin toprak bütünlüğünü tehlikeye atmayacak ölçekte örgüte destek vermektedir (Kerman ve Efeğil, 2017, s.166-183). Örgüt, Rusya'nın 30 Eylül 2015 tarihinde Suriye iç savaşına dâhil olmasıyla bu devletle de etkileşime girmeyi başarmıştır. Rusya, ABD ve çoğu Avrupa ülkesinin aksine terör örgütü olarak kabul etmediği PKK'yı Suriye denklemine kullanma düşüncesindedir. Özellikle Türk Hava Sahasına giren Rus savaş uçağının düşürülmesinden sonra Rusya aktif olarak PYD'yi desteklerken Türkiye'nin desteklediği gruplara karşı da hava bombardımanlarına başlamıştır (Borshchevskaya, 2016, s.49). İki büyük gücün desteğini dengeleyen PYD ise vekâlet savaşlarında aktörler arasındaki sınırları belirsiz anlaşmaların yarattığı sömürücü ilişkiyi lehine çevirme arzusunda.

PYD'nin silahlı yapılanması olan YPG, PKK'nın silahlı gücü olan Halk Savunma Güçlerine (HPG), sadece kadınlardan oluşan YPJ ise PKK'nın YJA'sına benzer bir yapılanmadır (İç İşleri Bakanlığı, 2017, s.38). YPG de HPG gibi üç-beş militandan oluşan grup, iki gruptan oluşan takım ve üç takımdan oluşan bölük ve üç bölükten oluşan tabur şeklinde teşkil edilmiştir. YPG'nin iç yönetmeliğine göre, eylemler profesyonel kuvvetler, direniş birlikleri ve yerel kuvvetler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunların yanında hudut birlikleri, lojistik konuları takip eden donatım ve mühimmat merkezleri, örgütün finans işleri ile uğraşan maliye birimleri ile örgüt içi haberleşmeyi sürdüren kuryeler de genel komutaya bağlı bir unsur olarak oluşturulmuştur. Ayrıca ABD, Almanya, Avustralya ve İngiltere uyruklu yabancı terörist savaşçılardan oluşturulan "Rojava Aslanları" isimli bir birim de mevcuttur. Bu teröristlerden bazıları örgüte gönüllü katılırken bazıları para karşılığında örgüte destek vermektedir (Acun ve Keskin, 2017, ss.20-22).

Örgüt'ün PKK'ya olan benzerliği envanterindeki AK-47 piyade tüfeği, Doçka olarak bilinen uçaksavar silahı, PKS makineli tüfeği, RPG-7 tanksavar silahlarıyla da kendisini göstermektedir (Acun ve Keskin, 2017, s.30). Bunların yanında ABD ve bazı Avrupa ülkelerinden temin edilen silah yardımlarıyla TOW, JAVELIN gibi güdümlü tanksavar silahlarla envanterini genişletmiştir (Tok ve Misto, 2017). ABD menşeli zırhlı araçlar ulaşım kabiliyetine, ileri teknoloji muhabere sistemleri irtibat kolaylığına ve gece görüş sistemleri gece hareket ve eylem yapma esnekliğine kavuşmasını sağlayarak kapasite artırımı sağlamıştır. Bunlara ek olarak DEAS'la mücadelesinde ABD'nin hava desteği önemli bir kuvvet çarpanı olmuş, örgütün Suriye topraklarının dörtte birinden fazlasında kontrolü sağlamasında etkili olmuştur. Ayrıca PYD/YPG de PKK gibi "Zorunlu Askerlik Yasası" çıkararak kontrol ettiği bölgede otoritesini pekiştirmekte ve eleman temin etmektedir.

ABD ordusuna bağlı özel kuvvetler birliklerinden görevlendirilen 50'den fazla danışman tarafından verilen eğitimler (Mohammad, Steward ve Zengerle, 2015) ve askeri danışmanlık örgütün gerilladan paramiliter bir yapıya geçişini sağlamıştır. Devletlerin silahlı kuvvetleri içinden gönderdiği danışman görevindeki askerler ile çoğunlukla emekli askerlerin çalıştığı özel güvenlik şirketlerinin verdiği eğitim desteği, örgüt yapısını düzenli birlik yapısına yaklaştırmaktadır. (Hoffman, 2006, s.259). Bu düzlemde

PYD/YPG'nin, PKK'dan farklı olarak görünmez ve bilinmez olarak hareket eden değil uluslararası toplumda tanınır ve bilinir olarak askerî örgütlenmeye daha yakın bir yapıya dönüştüğü sonucuna varılabilir. Bununla birlikte hava desteğinden mahrum kalması durumunda PYD Terör Örgütü'nün bekasının bölgedeki devlet aktörlerinin siyasi kararlarına bağlı olacağı beklenebilir.

Örgütün DEAŞ ile mücadelesi sırasında kazandığı meskûn mahal tecrübesi, Türkiye'nin Suriye kuzeyine icra ettiği harekâtlara karşı uyguladığı hareket tarzlarında kendisini göstermiştir. Ayrıca harekâtlar sırasında bölgede kilometrelerce uzunluğunda tüneller tespit edilmiştir. ABD Başkanı Trump'ın talimatıyla petrol sahalarını koruma görevi verilen Örgüt'ün gerilla harekâtı için uygun olmayan araziye elde bulundurma zorunluluğuyla karşı karşıya kalması tünellere yönelmesinde bir neden olarak gösterilebilir. Arazinin uygun olduğu yerlerde gerilla taktikleri uygulayan devlet dışı silahlı aktörler, zaman zaman akit yaptığı devletin sağladığı lojistiği doğrudan temin edebildiği şehirlere yönelmekte, şehir altyapıları arazide inşa edilen tünellerle desteklenerek, çatışmalar yapay engellerle donatılmış ortamlara yöneltilmektedir. Örgüt'ün de bulunduğu coğrafyada vur kaç taktiğini esas alan gerilla stratejisinden, meskûn mahaller ve tünellerin sağladığı ortamdan faydalanarak direnişi mümkün olduğunca yıpratma savaşına dönüştürme gayretine yöneldiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Çalışma neticesinde gerek terör örgütlerinin vekil olarak seçilmesinin, gerekse devletlerin terör örgütüne sponsor olmasının, hibrit savaşın karma yöntemlerin kullanılması, belirsizliğin artması, eylem tekniklerinin genişlemesi ve asimetriyi barındırması gibi özelliklerini karşıladığı anlaşılmaktadır. İki yöntemde de sahada yer alıp almamasına bakılmaksızın destekçilerin istekliliğinin derecesinin ve desteğin yoğunluğunun örgütlerin kapasiteleriyle aynı yönlü bir ilişki içinde olduğu sonucuna varılabilmektedir.

Devletlerin istekliliği kapsamında örgütlerin “özgürlük savaşçısı” veya “terörist” şeklinde tanımlanmalarının belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Özgürlük savaşçılarının iç kamuoyu ve uluslararası hukuk açısından pejoratif anlam yüklenen teröristten çok daha kabul edilebilir yanlarının olduğu düşünülmektedir. Uluslararası kamuoyunda terör örgütü olarak kabul edilen PKK'ya verilen destek, destekleyen ülkelerin politik amaçlarıyla sınırlı kalmıştır. Oysa ABD, DEAŞ'a karşı kara ordusu olarak

tanımladığı PYD'nin terörle ilişkisini sürekli inkâr etmekte ve açıktan destek verebilmektedir.

İstekliliğin derecesini etkileyen ikinci husus, tarafların politik amaçlarının büyüklüğü ve ne kadar örtüştüğüdür. Kurulduğu yıldan itibaren amacını “Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı topraklarda ayrı bir devlet kurmak” olarak açıklayan PKK'nın bu söylemi, Türkiye'nin komşuları İran, Irak, Suriye tarafından kabul edilebilir gözükmemektedir. Bu devletlerin politik amaçları Türkiye'nin bölgesel güç olmasından duydukları güvenlik kaygısıyla sınırlıdır. İkinci dalgada yaşandığı üzere destekleyen devletler politik amaçlarının ötesine geçtiğinde terör örgütüne verdikleri desteği çekebilmektedir. Diğer taraftan ABD'nin Orta Doğu politikasına hizmet ettiği sürece PYD'yi desteklemeye devam edeceği, PYD'nin de bu süreçte devletimsi yapıya dönüşmek için gayretlerini sürdüreceği öngörülmektedir. Aralarındaki sözleşmenin taraflardan birisinin politik amacına ulaşması veya amacını değiştirmesi ile bozulacağı düşünülmektedir.

Desteğin yoğunluğu ise devletlerin doğrudan destekten söylemsel desteğe kadar uzanan ölçekteki destek düzeylerinin hangilerinin ne oranda kullanıldığını ifade etmektedir. Bu açıklamadan hareketle büyük güçlerden ABD'nin vekili olmayı başaran PYD'nin, çok sayıda farklı devletten sponsorluktan tolerans göstermeye kadar değişen bir yelpazede destek alan PKK'ya oranla daha kapsamlı bir değişim yaşadığı söylenebilir. Bu doğrultuda terör örgütlerinin vekil olarak kullanılması seçeneğinin sponsorluğun üstünde bir destek düzeyi olarak ifade edilmesi uygun düşmektedir.

Desteğin yoğunluğunun sağladığı kapasite artışı hem mayın/EYP eylemleri, bombalama, zorunlu askerlik yasaları ve suikastlar gibi ahlâk ve hukuk dışı eylem yöntemlerine genişlik katmakta hem de gelişmiş silah ve teçhizatın tedarikiyle paralel olarak örgüt yapısında ve stratejilerinde değişime neden olmaktadır. Bununla birlikte hızlı kapasite artışı bazı sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Örneğin, devlet destekli örgütler ayaklanmacı, partizan ve gerillaların eleman sayısına ulaşmaları zor olduğundan silah, lojistik ve maaş gibi konularda dış desteğe çokça ihtiyaç duymayabilirken (Ramy, 2016, s.189), vekil savaşçılar için tersi bir durum söz konusu olmaktadır. ABD'nin PYD'ye yaptığı mali yardımların bütçesine getirdiği yük karşılıklı sömürü ilişkisinin boyutunu göstermektedir.

Dalga metaforu üzerinden tarihsel süreçleri özetlenen PKK ve PYD Terör Örgütleri'nin varlıklarını sürdürebilmelerinde sağladıkları dış desteğin ve organizasyonel öğrenme süreçlerini yönetebilme yeteneklerinin çok sayıda etkene dâhil edilebileceği anlaşılmaktadır. Evrim teorisi, ortama ayak uydurabilen organizmaların (organizasyonların) hayatta kalmayı başardığını savunmaktadır. PKK ve PYD'nin de Orta Doğu'da yaşanan uluslararası gelişmelere gösterdikleri uyum sayesinde varlıklarını sürdürebildikleri anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak devlet kurumlarının koordineli gayretleriyle dış desteğin kesilmesine odaklı kapsayıcı yaklaşım terör örgütleriyle mücadelede bir yöntem olarak belirmektedir. Bu yöntemin içeriğinin nasıl doldurulacağı gelecekte yapılacak akademik çalışmalara kapı aralamaktadır.

KAYNAKÇA

- Acun, C., Keskin, B. (2017). *The PKK's branch in Northern Syria PYD-YPG*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Ahram, A. I. (2011). *Proxy warriors: the rise and fall of state-sponsored militias*. California: Stanford University Press.
- Aydın, A. (1992). *Kürtler, PKK ve A. Öcalan*. (4.bs.). Ankara: Kiyap.
- Bachmann, S-D., Gunneriusson, H. (20 Mayıs 2015). Hybrid wars: the 21st century's new threats to global peace, and security. *Scientia Militaria-South African Journal of Military Studies*. 43(1): 77-98.
- Banks, W. C. (2012). Foreword. Innes, M. A. (Ed.). *Makind sense of proxy wars: states, surrogates & the use of force* içinde (ss. ix-xi). Washington: Potomac.
- Beck, R. J. ve Arend, A. C. (1994). Don't tread on us: international law and forcible state responses to terrorism. *Wis. Int'l L. J.*, (12): 153-219.
- Beckett, I. (2005). The future of insurgency. *Small Wars & Insurgencies* 16(1): 22-36. doi:10.1080/0959231042000322549.
- Bilgiç, S. M. (Bahar, 2014). PKK/KCK'nın stratejisi, taktikleri ve taktik düzeyde etnik terörle mücadele. *Bilgi Strateji*, 6(10): 85-114.
- Bingöl, O. (2017). Hybrid war and its strategic implications to Turkey. *Akademik Bakış*. 11(21): 107-132.

- Borshchevskaya, A. (2016). Russia, Syrian Kurds & the Assad Regime, Clawson, P. (Ed.). *Syrian Kurds as a U.S. ally: cooperations & complications*. Washington: The Washington Institute for Near East Policy.
- Brewer, C. G. (2011). Peril by proxy: negotiating conflicts in East Africa. *International Negotiation*, 16(1): 137-167. doi:10.1163/157180611x553908
- Byman, D. (2005a). *Deadly connections: states that sponsor terrorism*. New York: Cambridge University Press.
- Byman, D. L. (February, 2005b). Confronting passive sponsors of terrorism. *The Saban Center for Middle East Policy at the Brookings Institution*. Analysis Paper (4).
- Cagaptay, S. (Winter, 2007). Can the PKK renounce violence? terrorism resurgent. *Middle East Quarterly*, 14(1): 45-52. Erişim Tarihi: 16.03.2022. https://www.meforum.org/1060/can-the-pkk-renounce-violence#_ftn23.
- Cassese, A. (1989). The international community's 'legal' response to terrorism, *Int'l & Comp.L.Q.*, 38(3): 589-608.
- Cha, V.D. (2000). Globalization and the study of international security. *Journal of Peace Research*, 37(3): 391-403. doi:10.1177/0022343300037003007
- Clausewitz, C.V. (2018). *Savaş üzerine*. (Çev. H. Fahri Çeliker). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Çalışkan, E. (2010). *PKK terör örgütüne dış destek: dönemsel çerçevede analizler*. (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Demir, C.K. (Güz, 2008). Öğrenen örgütler ve terör örgütleri bağlamında PKK. *Uluslararası İlişkiler*, 5(19): 57-88.
- Demir, C.K. (2010). *Sebeplerinden mücadele yöntemlerine Avrupa'da etnik ayrılıkçı terörizmin analizi; PIRA, ETA ve PKK*. (Doktora Tezi). Ankara: Kara Harp Okulu.
- Demirel, E. (1996). *PKK. Güvenlik ve Hukuk Muhabirleri Derneği Kültür Yayınları*.
- Deutsch, K. W. (1964). External involvement in internal war. Harry Eckstein (Ed). *Internal war, problems and approaches* içinde (ss.100-110). New York: Free Press of Glencoe.

- Dolnik, A. (2007). *Understanding terrorist innovation: technology, tactics and global trends*. New York: Routledge.
- Ehrhart, H.G. (2017). Postmodern warfare and the blurred boundaries between war and peace. *Defense & Security Analysis*, 33(3), 263–275. doi:10.1080/14751798.2017.1351156
- Ergan, U. (24 Mayıs 2016). *10 aylık operasyon bilançosu: 7 bin 78 PKK'lı etkisiz hale getirildi*. Hürriyet.
- Ergünger, B. (2017). Max Weber. Tunçel A. ve Kurtul G. (Ed.), *Siyaset felsefesi tarihi* (3.bs.) içinde (ss. 458-472). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Erol, M. S., Çelik, K. E. (Aralık, 2018). ABD'nin Suriye politikasında vekil aktör olarak terör örgütleri: YPG örneği, *ANKASAM Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 2(2): 14-45.
- Fox, A. C. (February, 2019). In pursuit of a general theory of proxy warfare. *The Institute of Land Warfare*. Land Warfare Paper 123.
- Groh, T.L. (2019). *Proxy war: The least bad option*. California: Stanford University Press.
- Hoffman, B. (2006). *Inside terrorism*. (Göz.geç.bs.). New York: Columbia University Press.
- Hoffman, F. G. (2007). Conflict in the 21st century: the rise of hybrid wars, *Potomac Institute for Policy Studies*, Arlington. Erişim Tarihi: 03.03.2022.
http://www.projectwhitehorse.com/pdfs/HybridWar_0108.pdf
- Hoffman, F. (2014). On not-so-new warfare: political warfare vs. hybrid threats. *War on the rocks*. Erişim Tarihi 17.11 2019.
<http://warontherocks.com/2014/07/on-not-so-new-warfare-political-warfare-vs-hybrid-threats>.
- İçişleri Bakanlığı. (Mayıs 2017). *PKK/KCK terör örgütünün Suriye kolu: PYD-YPG*. Erişim Tarihi: 20.03.2022.
https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/sstrateji/deneme/YAYINLAR/%C4%B0%C3%87ER%C4%B0K/pyd_a rapca.pdf
- İmset, İ.G. (1993). *PKK: ayrılıkçı şiddetin 20 yılı (1973-1993)*. (3.bs.). Ankara: Turkish Daily News Yayınları.
- Jacobs, A., Lasconjarías, G. (2015). NATO's hybrid flanks handling unconventional warfare in South and the East. *Research Paper*. Rome: Research Division, NATO Defense College. No.112.

- Jenkins, B.M. (2003). International terrorism: the other world war. Kegley, C.W.J. (Ed.) *The new global terrorism: characteristics, causes, controls* içinde (ss. 15-26), New Jersey: Prentice Hall.
- Johnson, R. (2018). Hibrit tehdidin tarihsel evrimi. Özel, Y. ve İnaltekin E. (Ed.) *Savaşın Değişen Modeli: Hibrit Savaş*. Milli Savunma Üniversitesi: İstanbul.
- Josan, A., Voicu, C. (2015). Hybrid wars in the age of asymmetric conflicts. *Review of the Air Force Academy*, 1(49).
- Josselin, D., Wallace, W. (2001). Non-state actors in world politics: a framework, Josselin D., Wallace W. (Ed.) *Non-state actors in world politics* içinde (ss. 1-20). New York: Palgrave.
- Kalkan, D. (2012). *Kırsala dayalı şehir gerillacılığı*. Roj Matbaası.
- Karayılan, M. (2011). *Bir savaşın anatomisi: Kürdistan'da askeri çizgi*. Neuss, Deutschland: Mezopotamya Yayınları.
- Kardeş, M. E. (2019). Üçüncü dünya savaşı olacak mı? *Schmitt, C. Partizan teorisi: siyasal kavramı üzerine bir arasöz*. (Çev. Sibel Bekiroğlu) (2.bs.). içinde (ss.123-135). Ankara: Nika Yayınevi.
- Kerman, İ., Efeğil, E. (Ekim, 2017). Terör örgütü PKK/PYD'nin Suriye'de izlediği iç savaş stratejisinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*,1(2):162-198.
- Kılıç S., Alkan R. (2018). Dördüncü sanayi devrimi endüstri 4.0: dünya ve Türkiye değerlendirmeleri. *Girişimcilik, İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2(3): 29-49.
- Kiras, J.D. (2019). Irregular warfare: terrorism and insurgency, Baylis, J., Wirtz, J., Gray, C.S. (Ed). *Strategy in the contemporary world*, (6. bs.). Oxford: Oxford University Press.
- Lia, B. (2015). Understanding jihadi proto-states, *Perspectives on Terrorism*, 9(4): 31-41.
- Mansoor, P.R. (2012). Introduction: hybrid warfare in history. Murray, W., Mansoor, P.R. (Der.), *Hybrid warfare: fighting complex opponents from the ancient world to the present*. New York: Cambridge University Press.
- McCarthy, M.C., Venable, B.H. ve Moyer, M.A. (2019). Detering Russia in the gray zone. *Strategic Studies Institute*. US Army War College.
- McCulloh, T., Johnson, R. (2013). Hybrid warfare. *JSOU Report 13-4*, Joint Special Operations University.

- Mohammed, A., Stewart, P., Zengerle P. (31 Ekim 2015). In policy shift, Obama to send U.S. Special Forces to Syria, Reuters.
- Mumford, A. (April 2013a). Proxy warfare and the future of conflict. *The RUSI Journal*. 158(2): 40–46. <https://doi.org/10.1080/03071847.2013.787733>.
- Mumford, A. (2013b). *Proxy warfare*. MA: Polity.
- Murphy, J.F. (1989). *State support of international terrorism: legal, political, and economic dimensions*. London: Westview Press.
- Oğuz, Ş., Çelik, K.E. (2018). Conflict in Syria: is it a proxy warfare? *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, ANKASAM: 44-69.
- Oran, B. (2011). *Türk dış politikası: Kurtuluş Savaşı'ndan bugüne olgular, belgeler, yorumlar (Cilt II. 1980-2001)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öcalan, A. (2011). *Demokratik konfederalizm*. Erişim Tarihi: 17.03.2022. <https://anarcho-copy.org/libre/abdullah-ocalan-demokratik-konfederalizm.pdf>
- Özcan, A.K. (2006). *Turkey's Kurds: the theoretical analysis of the PKK and Abdullah Öcalan*. New York: Routledge.
- Özcan, N.A. (1999). *PKK Kürdistan İşçi Partisi, tarihi, ideolojisi ve yönetimi*. Ankara: ASAM Yayınları.
- Pfaff, A. (2017). Proxy war ethics. *International Law, Laws of War*. 9(2): 305-353.
- Pirim, O., Örtülü. S. (1999). *PKK'nın 20 yıllık öyküsü*. (2.bs.). İstanbul: Boyut.
- Pollock, D. (2016). Making Rojava more like the KRG. Clawson, P. (Ed.). *Syrian Kurds as a U.S. ally: cooperations & complications*. Washington: The Washington Institute for Near East Policy.
- Ramy, Y. (2016). State support on terrorist organizations as a potential means of hybrid threat projection. Anton, D., Schurian, M. (Ed.), *Networked insecurity-hybrid threats in the 21st century*. Schriftenreihe der Landesverteidigungsakademie, Vienna.
- Rapoport, D.C. (2013). The four waves of modern terror: international dimensions and consequences, Hanhimäki J. M. ve Blumenau B. (Ed). *An international history of terrorism: Western and non-Western experiences* içinde (ss. 282-310). New York: Routledge.

- Rauta, V. (2020). Towards a typology of non-state actors in ‘hybrid warfare’: proxy, auxiliary, surrogate and affiliated forces. *Cambridge Review of International Affairs*, 33(6): 868-887. doi: <https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1656600>
- Rondeaux, C., Sterman, D. (2019). Twenty-first century proxy warfare. *New America*. Erişim Tarihi: 06.03.2022. https://d1y8sb8igg2f8e.cloudfront.net/documents/Twenty-First_Century_Proxy_Warfare_Final.pdf
- Sarı, B. (Mayıs, 2019) Vekillikten çatışmaya, çatışmadan ortaklığa: PKK-Suriye ilişkilerinin değişen karakteristiği. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 8(1): 107-132.
- Schmid, A.P. (2011). The definition of terrorism. Alex P.S. (Ed.), *The Routledge handbook of terrorism research* içinde (ss. 39-157). New York: Routledge.
- Sönmezoğlu, F. (2019). *Uluslararası politika ve dış politika analizi*. (7.bs.). İstanbul: Der Yayınları.
- START. Global terrorism overview: terrorism in 2019. Erişim Tarihi: 03.03.2020. https://www.start.umd.edu/pubs/START_GTD_GlobalTerrorismOverview2019_July2020.pdf
- START. Global terrorism database. Erişim Tarihi: 03.03.2020. <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=target&search=pkk>
- Taşdemir, F. (2020). *Terörizm ve ülke dışı kuvvet kullanma hukuku*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tok, L., Misto, M. (01.12.2017). *Suriye'nin Kuzeyi ABD'nin silah deposu*. Anadolu Ajansı.
- Türk Dil Kurumu. *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi:21.12.2019. <https://sozluk.gov.tr/>
- Vinci, A. (June 2008). Anarchy, failed states, and armed groups: reconsidering conventional analysis. *International Studies Quarterly*, 52(2): 295-314.
- Williams, P. (2008). *Violent nonstate actors and national and international security*. Zürich: International Relations and Security Networks.
- Yavuz, M. H., Ozcan, N.A. (2006). The Kurdish question and Turkey's Justice and Development Party. *Middle East Policy*, 13(1): 102-119. doi:10.1111/j.1475-4967.2006.00241.x

*Devlet Sponsorluğunda Terörizm: Vekâlet Savaşlarında Terör Örgütleri
(PKK/PYD Örneği)
Hakkı Bahadır ÖZTÜRK*

Yeşiltaş, M., Duran, B. (2018). Ortadoğu'da DDSA'ların yükselişi. Yeşiltaş, M., Duran, B. (Ed.) *Ortadoğu'da devlet dışı silahlı aktörler* içinde (ss. 9-29). İstanbul: SETA.

Yeşiltaş M., Özçelik, N. (2016). *PKK terörünün yeni dinamikleri, radikalleşme ve şehir çatışması*. SETA, Ankara.